

ใจเป็นชุมทรัพย์

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๔๕

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจ ตั้งใจฟังธรรม ในที่สงัด ในที่สงบ ในที่วิเวก ธรรมจะเกิดในที่สงัด ชุมทรัพย์เกิด เกิดจากตรงนี้ ชุมทรัพย์เกิด เกิดจากหัวใจ ทรัพย์ในใจ ทรัพย์ในใจเกิดขึ้นมาได้นี้เราจะต้องค้นคว้า ค้นหาเอง ชุมทรัพย์ ใจหมุนเวียนไปตามกระแสของโลก ใจหมุนไปตามกระแสของโลกก็ไปตามโลกเขา หมุนไปตามโลก โลกเป็นอย่างไรก็หมุนไปตามนั้น หมุนไปแล้วไปเกิด เกิด แก่ เจ็บ ตาย ตายแล้วก็ตายไปตามประสาของใจ

ใจตายไป ตายจากสถานะ ตายจากความเห็น ตายจากสถานะ ตายจากภพชาติ แล้วก็เกิดซ้ำ เกิดซาก มันโดนปกปิดไว้ เห็นไหม ชุมทรัพย์อยู่ที่นั่นแต่ไม่มีใครเคยเห็นชุมทรัพย์ของใจเลย ใจหมุนเวียนตายเวียนเกิดไปตามธรรมชาติของใจนั้น หมุนไปตามธรรมชาติของกรรม กรรมสร้างสมมา กรรมทำคุณงามความดีก็ได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา แล้วว่าจะทำคุณงามความดีไปประพฤติปฏิบัติธรรมเพื่อจะหาชุมทรัพย์ให้เจอ

ถ้าเราประพฤติปฏิบัติธรรม เจอชุมทรัพย์แล้วมันจะมีคุณประโยชน์ มีความพอใจ มีความสุขในหัวใจนั้น ใจนั้นจะเห็นคุณค่านะ สดชื่นแจ่มใสกับเรื่องของโลก แต่ใจยังไม่เห็นเรื่องของโลกเขา ก็ยังหมุนไปตามกระแสของโลก

ถ้าไม่เห็นเรื่องของโลก เรื่องไม่เห็นเรื่องธรรมในหัวใจ มันก็ดูดดื่มไปกับโลก ใจนี้มันดูดดื่มไปกับโลกมันก็หมุนเวียนไปตามโลก รับรู้สิ่งต่างๆ แล้วก็เวียนตายเวียนเกิดตามนั้น เวียนตายเวียนเกิดในการเกิดของอารมณ์ ความเกิดความเจ็บ ความเกิดช้ำในอารมณ์ เกิดดับ เกิดดับในหัวใจ

ความเกิดดับในหัวใจ อารมณ์เกิดขึ้นมา สร้างสมให้ขุ่นมัว ใจนี้ขุ่นมัวไปตามกระแสของโลกเขา เพราะมันติดกับโลกเขา ถ้าเราไม่ติดกับโลกเขา เห็นใหม่ เนกขัมมบารมี การออกบวช การออกประพฤติปฏิบัติเพื่อจะให้ใจนี้พ้นออกไปจากแรงดึงดูดของโลก แรงดึงดูดของโลกเขา ถ้าแรงดึงดูดของโลกเขามันต้องย้อนกลับเข้ามาเห็นชุมทรัพย์ที่ใจ จะสลดสังเวช ความสลดสังเวชในการเห็นการเกิดตายของโลกเขา ทุกข์ยากขนาดไหนก็ทุกข์ยากไป

แต่เขาว่าเขามีความสุขของเขา เขาว่านะ มันเป็นความหวัง หวังว่ามีลูกมีเต้า ลูกเต้าโตขึ้นมาจะได้พึ่งพาอาศัย ลูกเต้าโตขึ้นมาจะได้เชิดชูวงศ์ตระกูลขึ้นมา ก็หวังพึ่งไปนะ เลี้ยงดูขึ้นมาขนาดไหนมันก็มีทุกข์ไปประสามันเกรเดตงไปตามอำนาจของเด็กนั้น เราควบคุมมันไม่ได้หรอก ถ้าประสบความสำเร็จมันก็มีสุข มีความพอใจ สุขตามกระแสโลก สุขด้วยอามิส สุขเจือด้วยอามิสมันก็สุขเท่านั้น มันไม่ใช่สุขแบบความเป็นจริง

“วิมุตติสุข” สุขจากหัวใจ ใจนี้คงที่คงเส้นคงวาของมัน แล้วมันจะมีความสุขตามประสาในหัวใจนั้น ใจนั้นจะมีความสุข ในความสุขที่มันเกิดขึ้นจากเราพอใจ เราทำของเราขึ้นมา มันไม่ใช่ความพอใจ มันมีความสุขจริง สุขจริงเพราะใจมันสัมผัส นั่นนะ ชุมทรัพย์มันอยู่ที่นี้ ชุมทรัพย์มันอยู่ที่ใจ แต่ก็ปล่อยให้อใจแล้วแต่อำนาจของกิเลสมันขับไล่ ใจนี้อยู่ได้อำนาจของกิเลส กิเลสพาขับไล่ไปมันก็หมุนเวียนตายเวียนเกิดตามอำนาจของกิเลส เวียนตายเวียนเกิดในอารมณ์ของตัวเองมีอารมณ์ขนาดไหนมันก็คิดตามกระแสอารมณ์ขนาดนั้น

อารมณ์นี้มันเป็นสิ่งที่ร้ายกาจมาก เกิดตาย เกิดตายกันในห้องใจของเรา เกิดตาย เกิดตายแล้วทับถมในใจ แล้วก็กดถ่วงใจนะ กดถ่วงใจนี้ให้ใจมีความทุกข์ มีความทุกข์เพราะมันคิดแล้วไม่สมความปรารถนาตัดหาความทะยานอยาก ความสิ่งที่ตัดหาความทะยานอยาก อยากขึ้นมาแล้วก็ไม่สมความอยากนั้น นั่นนะ มันเป็นสมุทัย สิ่งที่เป็นสมุทัยนี้ควรละ แต่มันละไม่ได้ มันละไม่ได้เพราะเราจับต้นเหตุมันไม่ได้ จับเหตุ เหตุที่สาวไปหาเหตุ จับตรงไหนสาวไปหาเหตุ จับที่ความรู้สึกรู้สึกของเรา จับที่ความทุกข์อันนั้นแล้วสาวไปหาเหตุ

ถ้าสาวไปหาเหตุมันจะเข้าไปเห็นว่ามันสมุทัย แต่มันไม่สามารถจับสาวไปหาเหตุได้ พอจับขนาดไหนแล้วจับก็เป็นอารมณ์ สิ่งที่เป็นอารมณ์ กิเลสมีอำนาจเหนือกว่า พอจับขึ้นมาแล้วมันจะคิดตามอารมณ์นั้นไป สิ่งที่อารมณ์นั้นก็ข่มใจให้ใจหมุนตามเป็นขี้ข้าของมัน คิดตาม คิดเพื่อบูชากิเลส

สิ่งที่บูชากิเลสคือคิดตามอำนาจของกิเลสแล้วก็ล้มลุกคลุกคลานไป สิ่งทีล้มลุกคลุกคลานคือมันทรงตัวไม่ได้ มันไม่สามารถจะทรงตัวมีกำลังของมันเพื่อจะคัดง้างกับสิ่งนี้ได้เลย สิ่งนี้มีอำนาจเหนือกว่าแล้วหมุนไปในหัวใจของเรา ขับไสใจให้ใจคิดไป นั่นนะแรงดึงดูดของโลกเป็นอย่างนั้น

แรงดึงดูดของโลกมันเป็นความที่พอใจของกิเลส ๑ กิเลสในหัวใจที่มีอยู่ในหัวใจนั้นขับไสในหัวใจนั้นอีก ๑ อันนี้มันถึงว่าไม่ใช่เนกขัมมบารมี ใจไม่วิเวก ใจคลุกคลีกับอารมณ์ ใจเกาะเกี่ยวกับอารมณ์ สิ่งที่ว่าปลีกวิเวก ออกวิเวก ออกเพื่อความสงบสงัดของใจ ออกเพื่อความสงบของใจ หาอยู่ป่าหาอยู่เขานี้เพื่อจะให้ความสงบเกิดขึ้นมาจากใจ

สิ่งที่จะสงบเกิดขึ้นมาได้ มันต้องลงทุนลงแรงใจ สิ่งทีความประพฤติปฏิบัติ ถ้ามีความเพียรขึ้นมา ความเพียรอันนั้นจะเริ่มให้ใจนี้หยุดได้ สิ่งทีหมุนไป ธรรมชาติของความรู้สึกมันต้องกินอารมณ์เป็นอาหาร มันหมุนไปตามอารมณ์ของมัน มันเวียนไปตามอารมณ์ของมัน แล้วเราไม่มีสิ่งใดไปคัดง้างขึ้นมาใจ ความเพียรของเราไม่มี

ถ้าเรามีความเพียรของเรา ความเพียรขึ้นมา มีความเพียร การประพฤติปฏิบัติมันต้องยับยั้งสิ่งนี้ได้ สิ่งนี้เกิดได้มันต้องดับได้โดยธรรมชาติของมัน ธรรมชาติของมันเป็นอย่างนั้นอยู่แล้ว แต่เราไม่เคยเห็นธรรมชาติของมัน เราวิ่งเตล้นไปตามอารมณ์ของเขา เราหมุนไปตามความเห็นของใจนั้น มันก็หมุนออกไป

สิ่งที่หมุนออกนั้นมันหมุนออกไป แต่ถ้าความเพียรนั้นทวนกระแสเข้ามา สิ่งทีทวนกระแสต้องต่อสู้ มีการต่อสู้ มีการคัดง้างกัน ถ้ามีการต่อสู้ มีการคัดง้างกัน อันนั้นเป็นความเพียร ความเพียรเกิดขึ้นมาเพื่อจะยับยั้งความนี้ ยับยั้งจับตัวนี้ทวนกระแสเข้าไปให้เห็นสมุทัย

สิ่งทีเป็นสมุทัยนี้ควรละ ละขึ้นมาทีไหน? ละไปที่ใจ นั่นนะ ชุมทรัพย์อยู่ที่นี้ ถ้าปล่อยอันนี้เปิดเผยอันนี้ออกมาขึ้นมา มันจะมีพลังงานของมันขึ้นมา มันจะหยุดทรงตัวของมันได้ นี่มันทรงตัวของมันได้แล้วเราก็กี่ไม่เคยเห็น เราไม่เคยเห็นใจของเรา เราไม่สามารถจับทำความเข้าใจขึ้นมาได้

ถ้าเราจับความสงบของใจขึ้นมาได้ เราเห็นความสงบของใจ ใจเป็นเอกัคคตารมณ์ สิ่งทีเป็นหนึ่งในเดียวมันจะหยุดยั้งสิ่งต่างๆ ได้ หยุดยั้งหมดเลย เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจนี้มันปกคลุม

สิ่งนี้ไว้ สิ่งนี้ปกคลุมไว้ เราไม่สามารถเพิก เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เพิกออกได้ ถ้าเพิกสิ่งนี้ออกได้ มันจะเห็นใจ ชุมทรัพย์อยู่ที่นี้ อยู่ที่ความปกปิดของใจ นั่นนะเขาทำหากัน ธาตุรู้ที่อยู่ในตัวของเรา แต่ถ้าความสงบของใจไม่มี มันก็ไม่มี

การศึกษาของเราขึ้นมา ศึกษาขนาดไหนเป็นการคาดการหมาย เหมือนกับทางโลกเขา เขาศึกษาขึ้นมา เขาจะทำงานก็เหมือนกัน เขาจะทำเหมืองแร่ เขาจะขุดหาแร่ แร่ทองคำ แร่ต่างๆ เขาต้องพยายาม ต้องศึกษา ต้องสำรวจ สำรวจว่าที่ไหนมี ที่ไหนมีแหล่งแร่ เขาต้องขุดที่นั่น ถ้าที่ไหนมีแหล่งแร่ การสำรวจการรื้อค้น นั่นนะ หาแผนที่เครื่องดำเนิน

การศึกษาของเราที่หาแผนที่เครื่องดำเนิน สิ่งที่จะดำเนินขึ้นไปเพื่อดำเนินขึ้นไปย้อนกลับเข้ามาหาเรา สิ่งที่ย้อนกลับเข้ามาหาเรา หาสิ่งที่ว่าขุดเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจนี้ก็เหมือนกัน มันต้องศึกษาแล้วใคร่ครวญเข้ามา ศึกษาเข้ามาเพื่อให้มีเครื่องมือ ให้เตรียมพร้อมใจ

เราเตรียมพร้อม เราเตรียมพร้อมเป็นผู้ที่ประพฤติดุปฏิบัติ เราเตรียมพร้อมออกบวช บวชคือตั้งแต่ที่แรก อุปัชฌาย์ให้เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจนี้ให้มาเป็นกรรมฐานเบื้องต้นเลย ปริยัตินี้ศึกษามาสมกับปริยัติแล้ว สิ่งที่ศึกษาปริยัตินี้ศึกษามาแล้วเราต้องขวนขวาย พยายามหาใจ หาความสงบของใจ ถ้าใจสงบขึ้นมา เราจะมีเครื่องมือขุด ขุดคุ้ยขึ้นมา ขุดสิ่งต่างๆ ขุดให้มันทรัพย์สมบัติของเราขึ้นมา ยิ่งขุดเข้าไปขนาดไหนมันจะได้สมบัติเข้ามา

สมบัติคือใจ ใจนี้มีคุณค่ามหาศาล ใจนี้มีคุณค่ามาก สมบัติอันนี้มันมีคุณค่าและมันเป็นสิ่งที่มีห้ศรัทธา สิ่งนี้ไม่เคยตาย จะไม่มีวันตายเลย เกิดตาย เกิดตายในกระแสของโลกเขาไป ในวัฏฏะนี้เกิดตายได้สถานะไหนมามันก็ได้สถานะนั้น เห็นไหม มันน่าสลดสังเวชถ้าเกิดในอบายภูมิ ตั้งแต่สัตว์เดรัจฉานลงไป สัตว์เดรัจฉานเขาอยู่โดยสัญชาตญาณ เขาอยู่ของเขาด้วยความรู้ของเขา ขนาดนั้น เขามีความทุกข์ของเขา เขาก็กินเขา

แต่ความรู้สึกรู้สึกของเขา ดวงใจทุกดวงใจนะ ทุกสัตว์ ทุกตัวบุคคล สัตว์ บุคคล เรา เขา สัตว์ต่างๆ เกิดมาแล้วต้องปรารถนาความสุข อยากมีความสุข เกรงกลัว เกิดมาแล้วอยากมีความสุข ไม่อยากมีชีวิตสั้น อยากมีชีวิตยืนยาวเพื่อจะหาความสุขใส่ตัว แล้วก็ไม่ได้สมความปรารถนา ก็มีความทุกข์ไปสถานะของเขา สถานะของเขา เขาเกิดมาพบพระพุทธศาสนา เขาก็ไม่รู้ศาสนาอะไร

แต่มนุษย์เกิดขึ้นมาแล้วพบพระพุทธศาสนา เห็นไหม พระพุทธศาสนาสอน สอนเรื่องการพ้น ให้พ้นออกไปจากทุกข์ได้ พ้นออกไปจากความทุกข์ ทุกข์อันนี้มันบีบบีบสีไฟในหัวใจของเรา มันบีบบีบสีไฟหัวใจของเราแล้วเราพยายามจะพ้นออกไปจากทุกข์นี้ เราถึงมีความคิดมีปัญหา

ถ้ามีปัญหาขึ้นมา มันจะย้อนกลับเข้ามาให้เราหาทางออกได้ ถ้าหาทางออกได้ ไม่มีเลย เรื่องของโลก โลกก็คือโลก สิ่งในโลกเป็นอาชีวะ เป็นปัญญา เป็นการเบียดเบียนกัน ความคิดคดโกงกันเพื่อเอาชนะเอาอะไรกัน นั่นก็หาแต่ความอกุศลใส่ตัว ความเมตตาสงสารพยายามจะให้ออกจากโลกนะ สอนขนาดไหนมันก็เป็นเรื่องของโลก เรื่องของโลกเป็นอย่างนั้น

มันต้องเป็นเรื่องของธรรม สิล สมาธิ ปัญญา สิ่งที่เราเห็นกันว่าเป็นของที่ว่ามันมีอยู่โดยด้ายคั่น สิ่งที้นั้นมีอยู่แล้ว แต่มีเป็นสมบัติของครูบาอาจารย์ เป็นสมบัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตรัสรู้ธรรมไปก่อน แล้ววางสิ่งนี้ไว้ให้เราก้าวเดินตาม ถ้าเราก้าวเดินตาม เราพยายามฝึกฝนของเราขึ้นมา ความเพียรมันเกิด เกิดจากว่าเรามีเห็นเหตุเห็นผลไง ถ้าเราเห็นเหตุเห็นผลใช่ไหม ผลนี้ก็จะเกิดขึ้นมาจากใจของเรา ใจทุกข์นี้ไม่ต้องมีใครบอก ทุกคนรับรู้ด้วยความทุกข์ของใจ ทุกคนมีอยู่ในหัวใจแน่นอนเลย

แล้วเวลาจะเอาประพฤติปฏิบัติเพื่อจะให้พ้นออกไปจากกิเลส มันเกิดความลังเลสงสัย มันใคร่ครวญไปว่ามันจะเป็นไปได้ไหม สิ่งที่เป็นไปได้ไหม มันตรอนกำลังใจของตัว พระพุทธเจ้าบอกไว้แล้ว ประพฤติปฏิบัติสมควรแก่ธรรม ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปีนี้ต้องผ่านพ้นไปได้

ถ้าเราทำความเป็นจริงแล้วเรามีกำลังใจ เราตั้งมั่น จะกำหนดทำอะไรอยู่ก็แล้วแต่ กำหนดพุทโธ พุทโธตลอดไป ควบคุมใจไว้อย่างนั้นไปตลอดเวลา มันจะสำเร็จได้ สำเร็จผลประโยชน์ได้ สำเร็จผลประโยชน์เพราะมันเริ่มแต่เราพยายามของเราขึ้นมา

จิตใจมันหยาบ สิ่งที่ยาบมันก็คิดได้ประสาหยาบๆ เรื่องความละเอียดของใจมันเข้าไม่ถึงหรอก สิ่งทีละเอียดของใจ เนื้อของใจเป็นความละเอียดมหัศจรรย์มาก แล้วมันมีความละเอียดความละเอียดของมันคือมันปล่อยวางสิ่งต่างๆ ได้ มันจะเป็นเอกเทศของตัวมันเองได้ ถ้ามันเป็นเอกเทศของตัวมันเอง มันจะมีความสุขของมันขึ้นมา มันปล่อยวางสิ่งต่างๆ ความเป็นภาระรุงรังของใจมันจะปล่อยวางได้

ถ้าปล่อยวางสิ่งนี้ไปมันจะมีเครื่องมือชุด ชุดทรัพย์สมบัติออกมาจากใจ ใจที่มันรุกรัง ออกไปด้วยกิเลส รุกรังออกไปด้วยสิ่งต่างๆ นี่ มันคิดว่าเป็นสมบัติของมันนะ แสวงหา ต้องการ แล้วแสวงหา รักษาต่างๆ หามาแล้วรักษาไว้ พยายามสะสมขึ้นมา สะสมขนาดไหนมันเป็นเรื่องของโลกียารมณ์ ปัญญาของโลก ศึกษาขนาดไหนเดี๋ยวก็ลืม ต้องไปค้นคว้าตำราเพื่อจะฟื้น ความจำของตัวเองตลอดเวลา สิ่งที่เป็นความจำต้องรื้อต้องฟื้น ฟื้นไว้ตลอด

แต่อริยสังเกิดขึ้นในหัวใจ ทุกข์ก็เป็นความจริง เวลาผ่านจากอริยสังเข้าไปก็เป็นความจริงของใจ สิ่งที่เป็นอริยสังเกิดขึ้นจากใจ แล้วมันเป็นอกุปปะ ผังไปกับใจตลอด จะไม่ต้องฟื้นฟูอีกเลย มันจะเป็นเนื้อเดียวกันไปกับใจ นั่นนะสมบัติอย่างนั้นหาขึ้นมาจากใจ

ใจนี้มหัศจรรย์ มหัศจรรย์ว่า ถ้าเราเห็นเป็นเรื่องของสมมุติ เราหาสมบัติในเรื่องของสมมุติโลกเขา มันก็จะมีความสมมุติในใจ สิ่งทีสมมุตินั้นมันก็เกิดดับในใจ ต้องฟื้น ฟื้นความจำตลอดไป ฟื้นความจำเพื่อให้ความจำอันนั้นให้มันแนบแน่นขึ้นมาเพื่อให้มันจำได้ แล้วก็คิดว่าเป็นสมบัติแล้วก็แบกไว้ แบกสิ่งนั้น

สิ่งทีว่าเป็นสมบัติ สมบัติบ้า บ้าในโลกนี้ไง ติดอยู่ในโลกนี้ สมบัติบ้าทำให้ใจนี้ตื่น ตื่นไปกับกระแสของโลก โลกหมุนเวียนไปขนาดไหน ใจก็หมุนเวียนตามกระแสโลกนั้นไป แล้วแบก รับภาระไว้เป็นความรุกรังของใจ มันถึงปล่อยวางใจไม่ได้ มันถึงแบกความทุกข์ไว้ในหัวใจ

แล้วเวลาประพฤติกปฏิบัติขึ้นมา ความปล่อยวางสิ่งนี้ได้ก็ว่าสิ่งนี้เป็นผลแล้ว ปล่อยวางสิ่งนี้ ปล่อยวางสมบัติโลกได้เฉยๆ ปล่อยวางสมบัติโลกได้แล้วมันเป็นการมั่นใจ เห็นใจ มีเครื่องมือแล้ว ก็เห็นว่าใจมันอยู่ในร่างกายของเรา

แต่ก่อนนั้นเราจับใจของเราไม่ได้เลย ใจอยู่ที่ไหนก็ไม่เคยเห็น ใจมีแต่อารมณ์ความรู้สึกให้เห็นแต่เงาของมัน เห็นแต่ความรู้สึกเข้าไป ทุกข์หนอ ทุกข์หนอ... ทุกข์ในเรื่องของหัวใจ ความทุกข์ในหัวใจนี้เหยียบย่ำใจของเรา แล้วก็ทุกข์ยากอยู่ขณะนั้น แต่ไม่สามารถแสวงหาความพ้นออกไปจากทุกข์นั้นได้ สิ่งนี้เหยียบย่ำทำลายหัวใจ แล้วก็สะสมเป็นกรรม เป็นกุศล เป็นอกุศล สะสมลงที่ใจ มโนกรรมเกิดขึ้นมาแล้วมันเป็นกรรมอย่างนั้นเข้าไปอย่างนั้น นั่นนะใจไม่เคยตาย

มหัศจรรย์ มหัศจรรย์อย่างนั้น จะเหลวไหลขนาดไหน จะทุกข์ยากขนาดไหนก็มีชีวิตอยู่อย่างนั้น ทำความทุกข์ข้อกุศลขนาดไหน เพราะมันเหลวไหลแล้วไปกับโลกเขาแล้ว มันก็อยู่กับ

โลกเขา บีบบีสีไฟขนาดไหนมันก็บีบบีสีไฟเขา จะโกรธ จะเกลียดขนาดไหน มีความโลภขนาดไหน มีแต่ฟันเผาไฟตัวเอง มันก็ไม่เคยบอบสลาย มันก็ไม่เคยตาย ทำคุณงามนะ จีบลั่นจนเขามาตาย มันก็ตายแต่ร่างกาย หัวใจก็ไม่ตาย หัวใจก็เวียนไปอีกตามประสาของหัวใจนั้น ต้องไปเกิดตาย เกิดตาย ทำความบาปอกุศลไว้ก็ต้องไปเกิดในอเวจีนรก มันก็ไปสวความทุกข์อยู่ในนั้น นั่นนะ มหัศจรรย์ขนาดนั้น

แล้วความมหัศจรรย์ถึงเรื่องของคุณธรรม มันยังไม่เห็นสมบัติของใจ ตรงนี้เป็นสิ่งที่รับผลประโยชน์มหาศาล ถ้าผลประโยชน์เกิดขึ้นมาจากใจ เรื่องของโลกเขาจะมั่งมีศรีสุขขนาดไหน จะเป็นเศรษฐี มหาเศรษฐีขนาดไหน เขาก็มีความทุกข์ในหัวใจ เขาก็ต้องว่าเหว่ ต้องมีความทุกข์ นั่นนะ ใช้ชีวิตมาเพื่อความทุกข์ยากขนาดไหนเพื่อสะสมสมบัติไว้ แล้วก็ทิ้งไว้ในโลกนี้ ตัวเองตายไปแล้วสมบัตินั้นทำคุณประโยชน์ขึ้นมา สร้างสมเป็นบุญกุศลขึ้นมา มันก็จะได้สมบัติอันนั้น

ถ้าไม่ได้สร้างบุญกุศลขึ้นมา สมบัติไม่ได้ทำให้เป็นกุศล สละออกไปให้เป็นทานเพื่อเป็นวิมาน เป็นวิมาน ถ้าเราสร้างสิ่งต่างๆ ไว้ในศาสนา สิ่งนั้นสมบัติเป็นสิ่งที่สร้างแล้วก็อยู่ในศาสนา นั้น แต่หัวใจผู้ที่สละออกได้บุญกุศลอันนั้น บุญกุศลอันนั้นมันถึงจะเป็นสมบัติจริงกับร่างกายดวง นั้น สมบัตินี้ก็เป็นอามิส สิ่งที่เป็นอามิสคือกระแสของโลกมันเวียนไป เป็นกุศลก็เกิดในกุศลนั้น เกิดในสิ่งที่เป็นคุณงามความดี แล้วมันก็ต้องหมดอายุขัยของมัน มันก็ต้องแปรสภาพไป สิ่งต่างๆ นี้แปรสภาพเป็นเรื่องของโลกียะ เรื่องของวิญวน

สิ่งที่เป็นวิญวนนี้เป็นสิ่งที่อนิจจังทั้งหมด สิ่งที่อนิจจังมันแปรปรวน ความแปรปรวนในใจเราก็แปรปรวนตลอดไป ความแปรปรวนจากข้างนอกมันก็แปรปรวนอยู่ตลอดเวลา สิ่งที่เป็นอนิจจัง “สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นต้องเป็นทุกข์” เป็นทุกข์เพราะว่ามันไม่สมความปรารถนา

เราสร้างบุญกุศลขนาดไหน บุญกุศลก็เป็นบุญกุศลของเรา แต่บุญกุศลนั้นมันก็ต้องเวียนตายเวียนเกิด มันไม่สมกับความคงที่ของใจ ใจมีสมบัติมหาศาลมากกว่านั้น สมบัติที่ว่าเราได้หัวใจขึ้นมา เราจะได้สิ่งที่เป็นหลักใจของเรา

สิ่งที่เป็นหลักใจของเรา จะไม่เป็นสิ่งอนิจจัง เป็นอนิจจังหมุนไปตามโลกนั้น เราไม่ให้เป็นอย่างนั้น เราให้เป็นหลักใจของเราขึ้นมา แล้วพยายามขุดคุ้ยเข้ามา ค้นคว้าหาสิ่งที่เป็นพิชเป็นภัยในหัวใจ สิ่งที่เป็นพิชเป็นภัยอันนี้ มันพยายามขับไสใจให้หมุนเวียนออกไป สิ่งที่หมุนเวียนออกไปนั้นเพราะมันขับไส มันขับไสสิ่งต่างๆ เพราะกิเลสอันนี้มันอยู่ในใจ ต้องย้อนกลับเข้ามา

นั่นนะขุดเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ย้อนกลับเข้ามาให้ได้ ถ้าแปรสภาพสิ่งนี้ออกไปได้ มันจะเห็นกระแสเรื่องของใจ จิตไม่สงบก็ใช้เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจได้ หมุนเวียนเข้ามา พยายามทะลอมใจไม่ให้ออกไปรับรู้สิ่งต่างๆ มากเกินไป แยกภาระเรื่องของโลกเขา แยกจนหลังหักมันก็ยอมจะแบก นี่เสียงขนาดไหนใจนี้ก็อยากจะแบก เพราะมันหิวโหย

ใจนี้หิวโหย ถึงต้องกินอาหารทุกอย่างที่ผ่านเข้ามาในคลองของตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อายุคนะทั้ง ๖ สิ่งนี้กระทบกับต่างๆ แล้วสะสมลงมาที่ใจ กระทบอะไรก็แล้วแต่ก็สะสมมาที่ใจ มันก็เป็นภาระรุงรังของใจ

ภาระรุงรังของใจเพราะมันเป็นธรรมชาติ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจนี่เป็นที่ว่าเปลี่ยนการค้นคว้าออกจากที่มารับภาระต่างๆ ให้รับภาระเรื่องหัดสั้นเข้ามา เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจนี่ก็อยู่กับเรา ถ้าเราค้นคว้าสิ่งนี้เข้ามา ใจนี้ก็อยู่ในร่างกายของเรา อยู่ในส่วนที่แคบเข้ามา

สิ่งที่แคบเข้ามา หัดสั้นเข้ามา หัดสั้นเข้ามาที่จะเอาเป็นเรื่องของโลกเขา สิ่งทีเื่องของโลกเขานั้น มันกระจายออกไป สิ่งทีกระจายออกไป ธรรมชาติของใจเป็นแบบนั้น มันส่งออกไป ตามแต่กระแสที่ว่ามันจะรุนแรงขนาดไหน โกรธ โมโหรุนแรงขนาดไหน มันจะคิดแต่เรื่องอย่างนั้นตลอดไป แล้วมันไม่ย้อนกลับเข้ามา มันไม่ย้อนกลับเข้ามา

เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจนี่ย้อนกลับเข้ามาให้หัดสั้นเข้ามา เราจะเห็นความหัดสั้นกับกระแสที่มันพุ่งออกไป สิ่งทีพุ่งออกไปนี้อำนาจของกิเลส อำนาจของกิเลสขับไล่แล้วพุ่งออกไปข้างนอก นั่นนะอำนาจของกิเลสมันคิด คิดในเรื่องคุณงามความดี ตื่นในเรื่องเราจะสร้างคุณงามความดี แล้วก็ว่าเมื่อนั้น เมื่อนั้นค่อยทำ เมื่อนั้นค่อยทำ นั่นนะ มันผลักขับไล่ไปจากปัจจุบันนี้ โอกาสทีเราจะทำนี้เราไม่ทำ แล้วเราจะรู้ได้อย่างไรว่าชีวิตเรานี้จะยืนยาวขนาดไหน

ชีวิตของเราเกิดมาแล้วมีความตาย มีความพลัดพรากเป็นที่สุด สิ่งทีสุดคือความตายออกไป ออกไปจากภพ หายใจเข้าไม่หายใจออกใจ พระพุทธเจ้าถามพระอานนท์ว่า “เธอคิดถึงความตายวันละกี่หน?” เห็นไหม “๑ หน ๘ หน” แล้วแต่ตอบกันไป

พระพุทธเจ้าบอกว่า “ให้คิดถึงความตายทุกๆ อารมณ์หายใจเข้าออก” หายใจเข้าแล้วไม่หายใจออกนั่นนะชีวิตหมด ชีวิตเรถ้าหายใจเข้าแล้วไม่หายใจออกมันก็ตาย สิ่งทีตาย จิตนี้ก็ต้องออกไป หัวใจก็ต้องออกจากร่างนี้ไป ไปหาสถานที่ใหม่

สถานะใหม่ ถ้าไปเกิดในสถานะใหม่ ไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน ไปเกิดในอบาย มันจะมีโอกาสใหม่ ไปเกิดเป็นอินทร์เป็นพรหมขึ้นมา ก็ไปเพลินในความสุขอันนั้น ถ้าเกิดกลับมาเป็นมนุษย์นี้ใหม่ก็ต้องหมั่นเข้ามาว่าใจนี้เปิดกว้างใหม่ เรื่องของคุณธรรม เรื่องของศีลธรรม จริยธรรม เราศรัทธามากขนาดไหน

ถ้าเราไม่ศรัทธาอะ เกิดในตระกูลมิจาติภูริเขาก็ไม่พาทำ ไม่พาทำในสิ่งที่เป็นคุณบุญกุศล พาทำแต่เรื่องของโลกเขา มิจาติภูริ ความเห็นไม่เชื่อ ไม่เชื่อว่าสัจธรรมเป็นความจริงได้นั่นนะใจมันหยาบ หยาบอย่างนั้น หยาบไม่เชื่อถึงสัจจะความจริง มันจะไปทำอะไรกัน นั่งหลับตาเฉยๆ จะเป็นประโยชน์อะไรขึ้นมา ทำการทำงานเพื่อสร้างสมครอบครัวนี้สิ สิ่งที่เราสร้างสมครอบครัวนี้ถึงจะเป็นประโยชน์กับโลกเขา เราได้สมฐานะเกิดมาเป็นมนุษย์แล้วประสบความสำเร็จ ได้ทรัพย์สมบัติมาเป็นของของเรา นี่มันหยาบเห็นไหม

เห็นขนาดนี้ว่าเป็นประโยชน์ สิ่งที่ว่าประโยชน์ของเราขึ้นมา เขาคิดของเขาขนาดนั้น แล้วก็หมั่นเวียนกันออกไป ความสุขต่างๆ ที่จะหาได้ในโลก อยากให้เป็นความสุขก็ต้องแสวงหาหมด สิ่งนั้นมันเป็นสมบัติ เป็นสมบัติบ้า มันหาขนาดไหนแล้วมันเสพสมขนาดไหนแล้วมันก็ต้องการอีกตลอดไป มันไม่เคยอิ่มพอใจ

สิ่งนี้ค้นหาความทะยานอยากนี้เรื่องของกิเลส เรื่องของใจที่มันต้องการ ไม่มีสิ่งใดจะอิ่มเต็มในความพอของมัน ไม่มี เสพสุขขนาดไหนแล้วมันก็อยากจะเสพสุขมากขึ้นไปกว่านั้นอีก มันเป็นไปได้ที่มันจะอิ่มพอเพราะมันมีกิเลส ถมเท่าไรก็ไม่รู้จักเต็มหรือของใจ

นั่นนะความสุขที่เราหลับตาที่ว่ามันจะเป็นไปไม่ได้ นั่งหลับหูหลับตามันจะได้ประโยชน์อะไรขึ้นมา นั่นนะ นั่งหลับหูหลับตาให้ใจมันคงที่ของเราให้ได้ ใจมันจะกลับมาความสงบของใจ ถ้าใจมันกลับมาในความสงบ มันต้องมีสิ่งที่บังคับมัน

สติสำคัญที่สุด ถ้ามีสติ พยายามควบคุมใจ ควบคุมการประพฤติปฏิบัติ สิ่งนี้จะเป็นประโยชน์ เป็นการเป็นงาน ถ้าสติไม่สมประกอบ สติมันไม่สมบูรณ์ขึ้นมา เราคิดไปนะ ตั้งสติขึ้นมา ล้มแผละๆ สติมีเดินจงกรมชั่วครึ่งชั่วคราว เดียวก็ล้มไป เดียวก็ล้มไป สิ่งที่ล้มไป สติมันไม่พัฒนาขึ้นมา ไม่พัฒนาขึ้นมาเราก็ต้องไปฝึกฝนของเราขึ้นมา สติมันเกิดขึ้นมากับหัวใจ

เราระลึกขึ้นมาก็เป็นสติ ระลึกขึ้นมา ตั้งใจขึ้นมาก็เป็นสติ เดียวมันก็อ่อนไป อ่อนไปเพราะใจมันทำงานขึ้นไป มันทำงานออกมันก็ออกมา งานที่ว่าเราระลึกขึ้นมานั้นมันก็เป็นอดีตไปแล้ว สิ่งที่เป็นอดีตมันก็เบาลง เพราะมันจะเอาปัจจุบันขึ้นมา มันจะกินอาหารใหม่ตลอดไป ใจมันต้องการสิ่งนั้นตลอดไป สิ่งนี้เป็นอนาคตมันก็จะไปๆ เราก็ตั้งให้เป็นปัจจุบันขึ้นมา สติเราก็ตั้งสติขึ้นมา

สิ่งที่เป็นสติกับจิตมันอยู่ด้วยกัน แนบสนิทกันไปมันก็เป็นงาน ตั้งสติขึ้นมาตลอด นั่นนะ เติบงกรรมมันก็เป็นงานขึ้นมา นั่งสมาธิก็เหมือนกัน อย่าเหม่ออย่าลอย ถ้านั่งไม่มีสติขึ้นมา พอนั่งไปแล้วเดี๋ยวมันก็ตกง่วงค์หายไป สิ่งที่ว่ากำหนดพุทโธ พุทโธ พุทโธ อันนี้หายไป สิ่งที่หายไปหายไปเพราะสติไม่สมบูรณ์ขึ้นมา แล้วมันก็ทำอยู่อย่างนั้น แล้วจิตมันจะคือด้านด้วย มันจะคือด้าน มันจะตกง่วงค์ตลอดไป

ถ้าเคยตกง่วงค์แล้วมันจะเป็นอย่างนั้น เราต้องแก้ไขตลอดไป สิ่งที่เราทำแล้วไม่ได้ผล เราพยายามฝึกฝนแล้วเราแก้ไข แก้ไขให้มันเป็นสัมมาสมาธิ สัมมาสติ สิ่งที่เป็นสัมมานี้มันสมควรแก่การประพฤติปฏิบัติ นั้น สิ่งที่เราควรแก่การประพฤติปฏิบัติ นั้นเป็นงานของใจ ถ้าใจได้ประพฤติปฏิบัติ ได้งานที่ถูกต้อง เป็นสัมมาอาชีวะขึ้นมา นี่เลี้ยงใจชอบ เลี้ยงใจด้วยงานอันนี้ใจ ไม่ให้ใจอันนี้ออกไปกินอารมณ์ต่างๆ

สิ่งที่เป็นความคิดทางโลกแล้วก็หมุนออกไป ตามเขาไป คาคหาญไป อันนั้นธรรมเป็นอย่างนั้น ธรรมเป็นอย่างนั้น สมาธิจะเป็นอย่างนี้ นั่นคาคหาญธรรม สิ่งที่เป็นคาคหาญธรรม แล้วก็ถึงเลสงสัย เราเกิดขึ้นมานี้เป็นสมาธิใหม่หนอ จิตสงบขึ้นมาขนาดนี้มันจะเป็นสมาธิใหม่

จิตสงบเข้ามามันปล่อยวางเข้ามาเป็นสมาธิแน่นอน สมาธิมันมีตั้งแต่เริ่มต้น ขณิกะ ความระลึกรู้ ความละเอียดอ่อน ความปล่อยมาแล้วแต่เล็กน้อยขนาดไหน ขณิกสมาธิเกิดดับ เกิดดับ นี่พยายามสืบต่อให้มากขึ้น ตั้งสติแล้วกำหนดมากขึ้น กำหนดพุทโธให้มากขึ้น อย่าฟังให้ลง ให้มันมีอาหารให้มาก สิ่งที่มีอาหารมากเข้ามา พุทโธให้นานไว้ นานไว้ เวลาจิตมันสงบเข้ามา มันจะเลยขณิกะเข้าไปเป็นอุปปจาระ เป็นอัปปนาขึ้นไป

เพราะมีเกาะเกี่ยวกับอาหาร อาหารของใจคือคำบริกรรม สิ่งที่เป็นคำบริกรรมนี้เป็นอาหารของใจ ใจนี้ได้กินธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นอาหาร พุทโธ พุทโธ นี่พุทธานุ

สติ ระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วดื่มกินอาหารขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เราสะสมไว้ แล้วมันจะเป็นสมบัติของเรา

จิตนี้สงบเข้ามาเป็นสมบัติของเราเอง ไม่ใช่ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทโธนี้เป็นพุทธานุสติ เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เราเคารพศรัทธา แล้วเราพยายามกำหนดพุทโธ พุทโธเข้ามาจนมันเข้ามาเป็นคำบริกรรมพุทโธ พุทโธ จนพุทโธนี้ปล่อยวาง ปล่อยวางพุทโธไป จิตนี้เป็นจิตส่วนๆ สงบเข้ามา อันนั้นนะมันเป็นสมบัติของเรา

นั่นนะใจเป็นพุทโธ ใจนี้กับพุทโธเป็นเนื้อเดียวกัน สิ่งที่เป็นเนื้อเดียวกัน มันระลึกพุทโธไม่ได้เลย มันระลึกออกไม่ได้เพราะมันว่างหมด มันปล่อยวาง สิ่งที่มีมันปล่อยวางหมด นั่นเป็นสัมมาสมาธิ มันนึกไม่ออก เดี่ยวมันก็คลายตัวออกมา

พอมันนึกพุทโธได้ ก็เอาคำว่าพุทโธนี้เสริมเข้าไปอีก แล้วกำหนดพุทโธตลอดไป ไม่ใช่ว่าพอมันปล่อยวางแล้ว ว่างแล้ว ออกมาแล้วก็ปล่อยไปๆ นั่นนะมันไม่พัฒนาตรงนี้ไง ตรงที่จิตไม่พัฒนาเพราะคำบริกรรมเรา เราทำครึ่งๆ กลางๆ ครึ่งๆ กลางๆ เพราะว่าเรากำหนดพุทโธเข้าไป เพื่อให้จิตนี้สงบ เรากำหนดเข้ามา พอจิตมันออกมา พอมันคลายออกมา เราก็ไม่กำหนดพุทโธซ้ำเข้าไป

ถ้ากำหนดพุทโธซ้ำเข้าไป เพื่อให้จิตมันละเอียดเข้าไป มันย้อนกลับเข้ามาเป็นสัมมาสมาธิอีก เพราะมันย้อนกลับเข้าไปความสงบอีก ความสงบนั้นมันก็ลึกเข้าไป ลึกเข้าไป นั่นนะอุปมาสมาธิเกิด เกิดอย่างนี้ จนกว่ามันจะตัดหมดนะ ตัดความรู้สึก ตัดลมหายใจ ตัดทุกอย่าง เจ็บ ลักแต่ว่ารู้ พอลักแต่ว่ารู้ กำลังมันเกิดขึ้นมา เราจะทำอะไรมันก็เป็นการงานขึ้นมา สิ่งที่เราจะหาสมบัติสมบัติในหัวใจของเรา มันต้องมีเครื่องมือ มันจะพอใจและมันชุ่มชื้น ใจนี้พอใจทำงาน ใจนี้ย้อนกลับเข้ามา จนบางทีมันติดได้ ติดความสงบของใจ

ถ้าใจมันสงบของเราขึ้นมา นักปฏิบัติติดตรงนี้มาก ตรงที่ว่าพอจิตสงบขึ้นมาแล้วมันว่าคิดว่าเป็นสมบัติ เพราะสงบขึ้นมามันมีความสุขของมัน มันปล่อยวางแว้งแว้ง มีความสุขมาก นั่นนะความหยาบของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติเราเข้าใจอยู่แล้วว่าสัมมาสมาธิมันเป็นสัมมาสมาธิ มันเป็นความสุข นี่เป็นความสุขแน่นอน แต่ความสุขในการจะปลดปล่อยกิเลสออกจากใจ มันต้องเป็นการขุดคุ้ย มันต้องเป็นการแสวงหา มันต้องพยายามขุดเกศา โลมา นขา ทันดา ตโจนี้ ลอกอันนี้ออกให้ได้

ถ้าโลกสิ่งนี้ออกได้ มันจะไปเห็นเนื้อของใจ ใจนี้เป็นผู้ที่ละเอง ใจนี้เป็นผู้ปลดปล่อยเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ปล่อยวางสิ่งนี้ออกไป ถ้าปล่อยวางสิ่งนี้ออกไป มันจะปล่อยวางไป มันจะเอาอะไรไปปล่อยวาง

สิ่งที่ยึดมั่นถือมั่น ยึดสิ่งนี้อยู่คือกิเลส กิเลสเกิดมากับเรา เราเกิดมาเรามีกิเลส กิเลสถึงเกิดมา เกิดมาเป็นเราอยู่นี้เพราะกิเลสพาเกิด สิ่งที่เกิดกิเลสพาเกิด กิเลสนี้ผูกมัดไปกับใจ มัดอยู่ในหัวใจของเรา กิเลสกับใจนี้เป็นเนื้อเดียวกัน แล้วความเห็นของใจก็เชื่อกิเลสอยู่ว่าโดยสิ่งนี้เป็นเรา สรรพสิ่งนี้เป็นเรา จิตได้สำนึกของทุกคนต้องเป็นแบบนั้น ถ้าไม่เป็นแบบนั้นมันจะต้องปล่อย มันต้องเข้าใจเรื่องสิ่งนี้

มันไม่เข้าใจไม่เห็นตามสัจจะความเป็นจริง มันถึงยึดมั่นถือมั่น ยึดมั่นถือมั่นโดยสัญชาตญาณ สัญชาตญาณเป็นแบบนั้น แต่ศึกษาธรรมมานี้เรารู้ว่าเราเข้าใจ ใจเข้าใจเรื่องของธรรม ธรรมว่า ไม่ใช่เรา สรรพสิ่งนี้ไม่ใช่เรา เราต้องปล่อยวางสิ่งนี้ต่างๆ

ปล่อยวาง ปล่อยวางด้วยความสงบของใจ ใจสงบเข้ามา กำหนดพุทโธเข้ามา มันสงบเข้ามา มันจะปล่อยวางชั่วคราว ปล่อยวางเพราะอำนาจของสัมมาสมาธิ ปล่อยวางเพราะอำนาจของธรรม ธรรมนี้กำหนดให้ปล่อยวาง แต่ปล่อยวางชั่วคราว ตทังคปหาน เกิดการปหานชั่วคราวขึ้นมาแล้วก็ติดความสุขอันนี้ พอติดความสุขอันนี้ มันก็เสื่อมสภาพไป

สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลายเกิดขึ้นมา ตั้งอยู่ แล้วต้องดับไป เป็นอนัตตาทั้งหมดเลย นั่นนะความสงบของใจอันนี้อยู่ในวงของ สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา เพราะสิ่งนี้มันแปรสภาพออกไป มันเป็นเรื่องของโลกเขา สิ่งนี้มีอยู่ เพียงแต่ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ ไปศึกษากับอาฬารดาบส ทำสมาบัติ ๘ สมาบัติ ๘ นั้นทำไปด้วยกำหนดสมาบัติ ๘

แต่อันนี้เพราะเราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา แต่เรากำหนดเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เพื่อเป็นคำบริกรรม พุทโธขึ้นมาเป็นคำบริกรรม เป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราเข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นปัญญา สิ่งนี้เป็นธรรมที่ชำระกิเลส

มันเป็นตทังคปหาน มันมีธรรมอยู่จริง ธรรมอยู่จริงต้องเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมของครูบาอาจารย์ แต่ธรรมของเรายังไม่เกิด ในเมื่อยังไม่เกิด เราจะเหมา

รวมเอาว่าสิ่งที่เราทำนี้เป็นปัญญาในการชำระกิเลส นั้นมันถึงตกอยู่ในวงของ สัพเพ ธมมา อนตฺตา ตกอยู่ในกุปปธรรม

กุปปธรรมคือมันเจริญแล้วเสื่อมได้โดยธรรมชาติของมัน นั้นมันถึงว่าไม่เป็นสมประโยชน์กับใจดวงนั้น จะสงบขนาดไหนให้มันสงบไป แล้วเราอยู่ในความสงบนั้นเป็นความสุข แล้วออกมาพยายามค้นคว้า ถ้าเห็นกายก็จะเป็นกาย ถ้าเห็นจิตก็จะเป็นจิต เห็นเวทนา สิ่งที่เป็นเวทนา วิปัสสนาได้ทั้งหมดเลย ต้องเอาจับสิ่งนี้วิปัสสนาให้เกิดปัญญา

ถ้าปัญญาเกิด สิ่งนี้มันจะแยกแยะสิ่งนี้ออกจากใจ ให้ใจเห็นสิ่งนี้เป็นโทษ สิ่งที่เป็นโทษกับใจเพราะใจไม่เห็นตามความเป็นจริง ใจนี้เห็นตามกิเลส มันถึงเป็นโทษ โทษเพราะการยึดมั่นถือมั่นสิ่งนั้นถ้าสิ่งนี้ใคร่ครวญไป ศึกษาไปจนเห็นตามความเป็นจริง เห็นตามความเป็นจริงด้วยซ้ำของปัญญา มันจะสละออก สละสิ่งนี้ออกได้ จะปล่อยวางเป็นครั้งเป็นคราว ปล่อยวาง ปล่อยวาง มันจะไม่ปล่อยวางเต็มที่ เว้นไว้แต่ผู้ที่ว่าขิปปาภิญญา พิจารณาแล้วทะลุไปเลยนั้น นั่นเป็นอานาจาสนา

แต่ถ้าอานาจาสนาของเรา เราต้องใคร่ครวญบ่อยครั้งเข้าๆ ใช้ปัญญาใคร่ครวญตลอดไป ใคร่ครวญว่าสิ่งนี้มันตั้งอยู่ได้อย่างไร ถ้าพิจารณากายนะ เห็นกายอยู่ เห็นความแปรสภาพของมัน มันจะแปรสภาพตลอดไป จะแปรสภาพลึกลับซับซ้อน เร็วมากแล้วเป็นไปตลอด แปรสภาพทีหนึ่ง พอมันแปรสภาพไป มันปล่อยวาง มันจะมีความเวิ้งว้าง

ความเวิ้งว้าง ความสุขอันนี้ มันเกิดมา มันจะมีขึ้นมามากกว่าสัมมาสมาธิ สัมมาสมาธิมันสงบเข้ามา มันปกคลุมกิเลสไว้นะ มันปกคลุมกิเลสไว้ กิเลสมันเพียงแค่แอบอยู่ แอบอยู่ในหัวใจ มันมีอยู่ แต่การปล่อยวางขึ้นไป มันเป็นการที่กำลังจะตัดเชื้อตัดกิเลสออกจากใจ ความปล่อยวาง มันจะลึกซึ้งมากกว่า มากกว่าทำให้หลงได้เหมือนกัน

ถ้ามากกว่าขนาดว่าสงบเฉยๆ เรายังเข้าใจ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติใหม่เข้ามา เข้าใจว่าอันนี้เป็นธรรม นีติอยู่ตรงนั้น แล้วเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อม ทุกข์ยากอยู่ตรงนั้นไง ก้าวเดินตรงนั้น ก้าวเดินไปไม่ได้ ไม่ได้เพราะเราย่ำอยู่กับที่ ความย่ำอยู่กับที่ เราประพฤติปฏิบัติไป ประพฤติปฏิบัติไป

ในการประพฤติปฏิบัติ ในการทำความเพียร ใช้เวลาทำความเพียรทุ่มเข้าไป แต่ผลจากหัวใจมันไม่เป็นเช่นนั้น ผลจากหัวใจคือกิเลสมันก็ยึดหัวใจอยู่อย่างนั้นโดยธรรมชาติของมัน มันไม่สามารถปลดปล่อยไปได้ มันก็ปล่อยวางตรงนี้ไม่ได้ ความว่าปล่อยวางไปไม่ได้มันก็ตกอยู่ในอนัตตา สิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้วมันก็เสื่อมสภาพไป เสื่อมสภาพไปเราก็ต้องตั้งต้นใหม่ ทุกข์ยากใหม่

ถ้ามันไม่ทุกข์ยากมันก็ทำให้เราแบบว่ามีความท้อใจ สิ่งที่ท้อใจเวลาทำถึงตรงนี้ จะทำเข้ามาถึงตรงนี้ขึ้นมา มันก็ทำให้เราแบบว่าท้อใจ ไม่กล้ากระทำ นั่นนะทำให้อยู่แค่นั้นไง การประพฤติปฏิบัติที่ว่าไม่ได้ผล ไม่ได้ผลตรงนี้ ตรงที่มันท้อแท้ ท้อแท้แล้วไม่กล้าทำเข้าไป มันเหมือนสิ่งที่หนักมาก

การวิปัสสนา การแยกแยะ แยกแยะระหว่างกายกับใจ ใช้ปัญญาใคร่ครวญ มันต้องใช้พลังงานมาก การประพฤติปฏิบัติ ถึงว่าเอกบุรุษใจ ผู้ที่จะประพฤติปฏิบัตินี้ต้องเอกบุรุษ ทำใจของเราให้ได้ เป็นเรื่องความลึกซึ้ง เรื่องนามธรรม เรื่องของใจ ชุมทรัพย์มหาศาลอยู่ในหัวใจแล้ว แล้วเราไม่ทำให้ชุมทรัพย์นี้ออกเปิดเผยมากับความรู้สึกละเอียดของใจนั้น

ถ้าเราเปิดเผยชุมทรัพย์ของเราเองขึ้นมา ให้เราเห็นชุมทรัพย์ของเราขึ้นมา เราจะเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เป็นผู้มีอำนาจวาสนา เป็นคนที่มีอำนาจวาสนา อำนาจวาสนาการเกิดจากการปฏิบัติของเรา ถ้าไม่มีอำนาจวาสนาขึ้นมา เราทำของเราขึ้นไป แยกแยะตลอดไป นั่นนะคือปัญญา ปัญญาที่ใคร่ครวญไป ใคร่ครวญสิ่งนี้ออกไปตลอด

ใคร่ครวญ ถ้าใช้พิจารณากายใคร่ครวญให้จิตสงบขึ้นมา น้อมออกไปให้เป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ ให้สิ่งต่างๆ แปรสภาพไป มันจะแปรสภาพให้เห็น สิ่งที่ทำให้เห็นนะสลดสังเวชมาก สลดสังเวชมาก สลดสังเวชเข้ามา ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนถึงจุดหนึ่งมันถึงจะถึงผลของมัน

ถ้าเป็นผลของมัน ผลเกิดขึ้นมาจากหัวใจเลย สิ่งนี้ขาดออกไปจากใจ เห็นสัจจะความเป็นจริงว่าสิ่งนี้ต้องขาดออกไป ทุกข์เป็นทุกข์ จิตเป็นจิต กายเป็นกายแยกออกจากกัน นี่สัจจะทักขิ ๒๐ สัจจะทักขิ กายไม่ใช่เรา เราไม่ใช่กาย ทุกข์ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ทุกข์ ต้องแยกออกจากกัน จิตนี้ปล่อยวาง นั่นนะชุมทรัพย์เกิดขึ้นมาจากหัวใจ

หัวใจนั้นมีชุมทรัพย์ในหัวใจเลย หัวใจนั้นเป็นชุมทรัพย์เปิดเผยออกมาจากใจดวงนั้น ใจดวงนั้นเป็นปัจจัยตั้ง รู้จำเพาะใจดวงนั้น ใจดวงนั้นเข้าใจเรื่องของธรรม จะเป็นอจลศรัทธาเชื่อมั่นในคุณธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาก นี่ก็ผู้เข้ากระแส

สิ่งที่เข้ากระแส ใจเข้ากระแสแล้วก็ก้าวเดินตามขึ้นไป ก้าวเดินขึ้นไปเพื่อจะพ้นออกไป เพื่อจะขุดชุมทรัพย์ขึ้นมาให้ใจนี้เป็นชุมทรัพย์ออกมาทั้งดวงใจเลย สิ่งนี้เป็นชุมทรัพย์ ชุมทรัพย์ในธรรม ธรรมที่เชื่อในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว แต่ใจดวงนี้มันยังโดนกิเลสส่วนละเอียดที่ต้องจับสไล จับสไลให้ใจดวงนี้หมุนเวียนไปอำนาจของกิเลส

อำนาจของกิเลสเห็นไหม เกิดก็ต้องเกิดตายในอีก ๗ ขาติ อย่างมากอีก ๗ ขาติ แต่ถ้าเราทำประพฤติปฏิบัติไป มันจะไม่ต้องเกิดไม่ต้องตายอีกเลย สิ่งที่ไม่เกิดไม่ตาย ถ้ากิเลสตายออกไปจากใจ ใจดวงนั้นจะไม่เกิดไม่ตายอีก ไม่มีสิ่งใดๆ ตาย นั่นมันเป็นสภาวะที่มันเปลี่ยนแปลงไปเฉยๆ โลกนี้เป็นสมมุติเป็นอนิจจัง คนเกิดขึ้นมาแล้วต้องตายไปตลอด จิตดวงนี้ก็เหมือนกัน ในเมื่อเกิดขึ้นมาเป็นเรา เราเป็นมนุษย์ขึ้นมาคนหนึ่ง เป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ออกมาประพฤติปฏิบัติเพื่อจะค้นขุดขุมทรัพย์ขึ้นมา แล้วมันได้ชุมทรัพย์ขึ้นมาแล้วนี่ประพฤติปฏิบัติก็ประพฤติปฏิบัติไปแล้วมันตายเวลาตายไป ตายไปคือร่างกายนี้ตายไป แต่ใจดวงนี้จะไม่มีวันตายถ้าเข้าใจตามความเป็นจริง

แต่ขณะนี้มันเข้าใจตามความว่าไม่ติดข้องในเกสา โลมา นขา ทนตา ตโจ สิ่งนี้เป็นส่วนหนึ่ง จิตนี้เป็นส่วนหนึ่ง ปล่อยวากันตามความเป็นจริงด้วยอำนาจของปัญญา ด้วยอำนาจของสมาธิ สัมมาสมาธิเกิดขึ้นมาแล้วก็ขึ้นวิปัสสนาด้วยปัญญาญาณ ญาณอันนี้ชำระกิเลสออกไป นั่นคือสมุจเฉตปหาน

ตทังคปหานนี้ปหานชั่วคราวด้วยอำนาจของสมาธิกดไว้ สิ่งนั้นก็ทำให้หลง หลงไป อันนี้เป็นครูของเราอยู่แล้ว ครึ่งหน้าต่อไปก็เหมือนกัน เราต้องทำความเข้าใจเข้ามาเพื่อจะค้นคว้าจับต้องกาย เวทนา จิต ธรรมนี้ให้ได้ ถ้าจับต้องกาย เวทนา จิต ธรรมให้ได้มันสาวได้ แล้วมันสาวได้ง่าย สาวได้ง่ายเพราะอะไร เพราะขั้นมันยังสืบต่อถึงขั้น ๕ ระหว่างเรื่องของขั้น ๔

ขั้น ๔ คืออะไร? คือรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ สิ่งนี้เกิดขึ้นมาจากจิต “จิตนี้ไม่ใช่ขั้น ๔ ขั้น ๔ ไม่ใช่จิต” แต่อยู่ด้วยกันด้วยธาตุ ๔ ขั้น ๕ ด้วยมนุษย์สมบัติ

สิ่งนี้เป็นสมบัติของใจโดยมีอยู่โดยดั้งเดิม แล้วเราจับต้องสิ่งนี้ จับต้องสิ่งนี้ให้ได้แล้วสาวเข้าไป มันจับต้องได้ง่าย ขนาดจับต้องได้ง่ายยังทำให้ผู้ที่ประพฤติกฎปฏิบัติไขว่ไขวไป จับผิดจับถูก จับแต่การคาดการหมาย สิ่งที่มีการคาดการหมาย ไม่ใช่ความเป็นจริง ต้องจับให้ได้อาการของใจ ใจจับสิ่งนี้ได้

ถ้าเห็นกายมันก็พิจารณากาย ถ้าเห็นจิตมันก็ต้องพิจารณาจิต จับสิ่งนี้ย้อนกลับเข้าพิจารณา มีกายกับจิตเท่านั้น ใจนี้อยู่ในร่างกายนี้ จิตนี้อยู่ในร่างกายนี้ ร่างกายนี้โดนกิเลสปกคลุมอยู่ สิ่งปกคลุมสิ่งนี้อยู่ มันถึงเวียนตายเวียนเกิด สิ่งปกคลุมนี้อยู่มันถึงให้กิเลสขับไล่ ให้ความเชื่อใจ ความเชื่อ ความหลงของใจ ใจนี้จะหลงความคิดของตัวเอง ความคิดของตัวเอง เพราะกิเลสมันอยู่ในหัวใจนั้น กิเลสอันนี้ขับไล่สิ่งนี้ออกมา ออกมาเป็นว่าการคาดการหมายทางโลก เราก็คาดก็หมายทางโลก ผู้ที่ปฏิบัติทางโลกคาดหมายไป แล้วจะสมความปรารถนา ไม่สมความปรารถนา นั้นเป็นโครงการ แล้วก้าวเดินตามความคิดนั้นไป

แต่การประพฤติปฏิบัติ เราก็คาดหมายในธรรม สิ่งทีคาดหมายในธรรม ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเราศึกษาแล้ว พระไตรปิฎกทั้งตู้เราก็อ่านมาแล้ว สิ่งทีอ่านมาเราเข้าใจหมดเลย พอเราเข้าใจหมดเลย สิ่งนั้นต้องเป็นอาการอย่างนั้น เป็นอาการอย่างนั้น การคาดการหมายไปนั้นกิเลสพาใช้

สิ่งที่กิเลสพาใช้ในการประพฤติปฏิบัติ ในขณะที่เราประพฤติปฏิบัติ นั้น พอสิ่งนี้เป็นกิเลสพาใช้มันก็เป็นการคาดการหมาย จะไม่ได้ผลประโยชน์เลย ต้องปล่อยวางให้หมด พยายามทำปล่อยวางสิ่งที่ว่าจิตนี้จะคาดหมายสิ่งใด วางสิ่งนั้นแล้วกลับมาทำความสงบของใจให้ได้ ถ้าทำความสงบของใจให้ได้ กิเลสมันจะสงบตัวลง สิ่งทีกิเลสสงบตัวลงแล้วย้อนกลับมาวิปัสสนา ย้อนกลับเข้ามาจับนั้น นั่นนะเป็นงาน สิ่งที่เป็นงานไม่ใช่การคาดการหมาย มันจะเป็นงานขึ้นมา

งานขึ้นมาก็คือการใช้ปัญญาใคร่ครวญในกายกับจิต สิ่งทีกายกับจิตที่มันจับต้องกันได้ จิตนี้จับต้องขั้นได้ จับต้องสิ่งนี้ได้แล้วสาวเข้ามา แยกแยะสิ่งนี้ขึ้นมา นั่นเป็นประสบการณ์ตรง ประสบการณ์ตรงของใจที่ใจใคร่ครวญระหว่างขั้นกับจิตที่มันเกาะเกี่ยวกันอยู่ นี้ เกาะเกี่ยวกันไป ด้วยเหตุใด สิ่งนี้เกาะเกี่ยวกันเพราะเหตุไร

การปล่อยมาแล้วก็ปล่อยมา ปล่อยมาเพราะความเข้าใจแล้วชั้นหนึ่ง ชั้นหนึ่งที่ปล่อยวางว่า
ชั้นนี้ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชั้นนี้ กายนี้ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่กาย เข้าใจตามความเป็นจริง ถ้าเข้าใจตาม
ความเป็นจริงมันก็ต้องเป็นความจริงสิ มันยังหลอกลงไปไหน

สิ่งที่หลอกลงไปข้างหน้าคือกิเลสอันละเอียดมันหลอกลง เราจะต้องไปชำระกิเลสอัน
ละเอียดนั้น สิ่งที่เราจะไปชำระกิเลสอันละเอียดนั้น เราก็ต้องต่อสู้ขึ้นไปเพื่อชำระกิเลสอันละเอียด
นั้น นั่นคือการต่อสู้ เราทำเพื่อเหตุนี้ เราไม่ใช่อยู่กับที่ สิ่งที่มาแล้วมันก็เป็นสิ่งที่มาแล้ว มัน
เป็นเรื่องอดีตไปแล้ว สิ่งที่เป็นอดีตไปแล้ว มันปล่อยวางไปแล้ว ปล่อยวางไปแล้วก็ปล่อยวางไป
แล้ว แต่ข้างหน้าเรายังไม่ได้ปล่อยวาง สิ่งที่ไม่ได้ปล่อยวาง เราต้องพยายามจับต้องสิ่งนี้แล้ว
ใคร่ครวญไป ใคร่ครวญด้วยปัญญา

สรรพสิ่งต่างๆ นี่เป็นอนิจจังทั้งหมด มันไม่อยู่กับที่กับเราหรอก มันเป็นอนิจจังโดย
ธรรมชาติของมัน โดยสังขธรรม ธรรมชาติความเป็นจริง จริงโดยธรรม สิ่งต่างๆ ที่เป็นสมมุตินี้มันต้อง
เป็นสมมุติ เป็นของชั่วคราวทั้งหมดเลย สิ่งที่เป็นของชั่วคราวนี้เป็นอนิจจัง

“สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์” เป็นทุกข์เพราะว่าความคาดหมายนั้นไม่ได้ ไม่ได้ตาม
ความเป็นจริงในความคาดหมายนั้น

“สิ่งใดเป็นทุกข์สิ่งนั้นต้องเป็นอนัตตา” แต่มันเกิดเร็วมาก สภาวะธรรมเป็นแบบนี้โดยสังขจะ
อริยสังขะ มันก็เป็นแบบนี้โดยธรรมชาติแต่ใจนี้ไม่เคยเห็น เพราะใจไม่เคยเห็น ใจถึงได้หลงไป

สิ่งที่หลงไป หลงไปในอาการของใจ สิ่งที่หลง หลงเพราะกิเลสมันอยู่ในหัวใจ กิเลสใน
หัวใจนี้พาสิ่งนี้ให้หลง หลงเพราะกิเลสขบไส หลงเพราะอำนาจของกิเลส เราไม่มีกำลังสู้อำนาจ
ของกิเลสได้ เราถึงต้องทำความสงบของใจเพื่อให้อกิเลสสงบตัวลง ให้อกิเลสสงบตัว

ความว่าสงบตัวลง สงบตัวลงเพื่อจะให้เราค้นคว้าสิ่งนี้ ถ้าเราค้นคว้าสิ่งนี้แล้วการวิปัสสนา
เกิดขึ้น ถ้าเราใช้ใคร่ครวญไป กิเลสพาสิ่งนี้มันจะพ่นเผื่อไปจนเป็นการคาดการณ์ สิ่งที่เป็นการ
คาดการณ์ เพราะกิเลสขบไส กิเลสพาใช้ อันนั้นเป็นสัญญา ถึงต้องทำความสงบของใจขึ้นมา
ปล่อยวางงาน ไม่ต้องไปกังวลว่าเราไม่ทำงานแล้วงานจะไม่ได้เป็นงาน

ถ้าเรากังวล นั้นนะ โคนกิเลสมันหลอก กิเลสมันหลอกว่านี่คืองาน เรา ในการชำระกิเลส
ชำระกิเลสต้องใช้ปัญญา สัมมาสมาธิไม่สามารถชำระกิเลสได้ ในเมื่อสัมมาสมาธิไม่สามารถชำระ

กิเลสได้ เราชำระกิเลสอยู่นี้มันก็เป็นงานแล้ว สิ่งที่เป็นงานของเรามันก็ต้องทำถูกต้องสิ นั่นนะ กิเลสหลอกอย่างนี้ เราก็ไม่ทันกิเลส กิเลสก็ทำให้เราพินเพื่อ ปัญญาของเราไม่ก้าวเดิน ปัญญาของเราไม่คมกล้า ถ้าปัญญาของเราไม่คมกล้ามันก็พินกิเลสไม่ขาด

สิ่งที่พินกิเลสไม่ขาดมันก็ลับแล้วพินแล้วอยู่นั่น เป็นความเหนื่อยอ่อนด้วย เสียเวลาด้วย แล้วทำให้การประพฤติปฏิบัตินั้นย่ออยู่กับที่ แล้วเราประพฤติปฏิบัติไปไม่เป็นผล มันทำให้เราละล้าละลังนะ หน้าก็ไปไม่ถูก หลังก็ถอยไม่เป็น แล้วจะไปทางไหน ไหนว่าประพฤติปฏิบัติแล้ว มันจะเป็นความสุขๆ ทำไมมันเหนื่อยยากขนาดนี้หนอ

นั่นคือการที่ว่าเวลาที่กิเลสมันออกตัว ออกลวดลายของมัน

ถ้ามันยากขนาดนั้นแล้วเราก็ต้องพยายามตั้งปัญญาของเรา การประพฤติปฏิบัตินี้เป็นเรื่องเป็นงานในการชำระกิเลส สิ่งที่เป็นกิเลส มันเป็นสิ่งที่แก่นของกิเลส มันเป็นสิ่งที่เราไม่เคยเห็นตัวมัน แล้วมันข่มขี้ใจเรามาดลอด นั่นนะ ใจของเรามันโดนอย่างนี้ข่มขี้มา มันถึงต้องเวียนความทุกข์เวียนมาทุกอย่างเพื่อประโยชน์ของมัน มันเพื่อจะให้เราเวียนอีกนะ แล้วเราจะไม่ให้เวียนอีก เราจะสลัดมันพินออกไปจากหัวใจของเราให้ได้ ทำไมไม่มีความพอใจควรแก่การงาน

ถ้าเรามีความว่ามีเห็นผลของมัน เห็นการชำระกิเลส แล้วเราต้องทุ่มสู้กับกิเลสขนาดไหน นั่นนะความเพียรมันเกิดขึ้นมา สิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้วก็ย้อนกลับมาเป็นเรื่องของปัญญา เรื่องของปัญญา ให้เรามีกำลังใจขึ้นมา...อ้าว! เริ่มต้นกันใหม่ สิ่ง que เริ่มต้นกันใหม่ก็ฟาดฟันกับกิเลสตลอดไป นั่นนะล้มลุกคลุกคลานไปตลอด การชำระกิเลสนี้ล้มลุกคลุกคลานไป เพราะกิเลสนี้มันมีอำนาจเหนือกับใจดวงนั้น เหนือกับใจทุกๆ ดวงที่อยู่ que การประพฤติปฏิบัติ แล้วเราก็ต้องต่อสู้ ต้องพยายามต่อสู้กันเพื่อจะเอาอำนาจของเรา เอากำลังใจของเรา

กำลังใจ ทรัพย์สมบัติ ชุมทรัพย์อยู่ที่นี้ ชุมทรัพย์เกิดขึ้นมานะ มรรคอรียสังขัง มรรคของใจเกิดขึ้น สิ่งที่เป็นมรรคของใจเพราะปัญญาญาณมันเกิด สิ่ง que ปัญญาญาณเกิด เกิดจากสัมมาสมาธิ

มหัศจรรย์มาก ธรรมาวุธนี้เป็นสิ่ง que หัศจรรย์ สิ่งต่างๆ ในอาวุธของเขาทางโลกเขาทำลายล้างกัน มันก็ทำลายเพื่อความเลวร้าย ทำลายแล้วมีแต่ความฉิบหาย ทุกอย่างต้องสูญสลายไป เพราะการทำลายกันด้วยอาวุธ แต่ธรรมาวุธทำลายกิเลสขนาดไหน ระเบิดนะ ร่างกายนี้ระเบิดออกหมดเลย มันจะว่างหมดเลย ยิ่งทำลายขนาดไหนสมบัตินี้มันยิ่งแสดงตัว

“สมบัติของใจ” ชุมทรัพย์อันนี้มันแสดงตัวออกมา มันจะมีความรื่นเริง มีความอาหาญในหัวใจ หัวใจจะรื่นเริงมากกว่าความสุขเกิดขึ้นมาในหัวใจ แล้วก็มีกำลังใจจะทำต่อไป ทำต่อไป พิจารณากายต่อไปให้กลับไปสู่สภาวะเดิมของเขา เป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ อยู่สภาวะแบบนั้น ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า จะระเบิดขนาดไหนให้ระเบิดไป พิจารณาชั้นขนาดไหนให้พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนมันปล่อยวางขาดออกไป

สิ่งนี้จะขาดออกไปจากการประพุดปฏิบัติ จะเป็นปัจจัยตั้งรู้เฉพาะผู้ประพุดปฏิบัติ เป็นสมบัติของใจ ใจจะก้าวหน้าขึ้นมาว่าสิ่งนี้เป็นสมบัติของเรา มีสมบัติ มีความสุขของใจมาก ความสุขอันนี้เป็นความสุขของเรา เป็นอกุปปธรรม ความสุขอันนี้ไม่เสื่อมสภาพ จะไม่แปรสภาพอีกเลย แล้วจะอยู่กับเรา แต่อยู่กับเราแล้วเราก็ตรงตัวอยู่กับความสุขนั้น ความสุขอันนี้เราไวใจได้ หรือยัง

สิ่งที่ประพุดปฏิบัติมาเป็นผลงานของเรา เรารู้ เราเข้าใจ นั่นเป็นสิ่งที่ไวใจได้ ไวใจได้ในผลงานอันนั้น มันปัจจัยตั้ง รู้จำเพาะใจดวงนั้น จะไม่ถามใครเลย เพราะมันเป็นความจริงในหัวใจดวงนั้น แต่สิ่งที่ว่าปิดบังลึกกลับซับซ้อน เราไม่รู้ สิ่งที่ไม่รู้ข้างหน้านั้นมันปิดบังเรา ให้เราพอใจแค่นี้ไง พอใจในความสุขของเรา พอใจในการประพุดปฏิบัติที่สัมผัสคลุกคลานมานี้ เรารู้ว่าเรายอดเยี่ยมแล้ว สิ่งนี้ทำให้ติด สิ่งที่ดีนี้ก็ทำให้ใจนี้เวียนเกิดเวียนตายยังไม่ถึงที่สุด สิ่งที่ไม่ถึงที่สุดใช่ไหม เราเข้าใจว่าเราจะให้ทรัพย์สมบัติของใจ ใจนี้จะต้องพ้นออกไปจากการเกิดและการตาย สิ่งนี้ก็เข้าใจว่าสิ่งนี้พ้นจากการเกิดและการตาย นี่กิเลสปิด ปิดอย่างนี้

สิ่งที่กิเลสอันละเอียดมันปิดไม่ให้เข้าใจ ไม่ให้เข้าใจว่ายังมีสิ่งที่เราจะต้องชำระล้างอีกมากมายในการก้าวเดินไปข้างหน้า ถ้าเราก้าวเดินหลุดออกไปจากความว่างอันนี้ เราจะเห็นสิ่งต่างๆ ว่าสิ่งที่เป็กิเลสที่หมักหมมในหัวใจมันยังมีอีกมหาศาลเลย แต่ความสุขอันนี้ ความสุขที่ว่ามันปล่อยวางระหว่างกายกับจิตนี้ มันจะมีความสุข มันจะมีความแว้งว้าง พอใจกับสิ่งนี้มาก สิ่งนี้จะติดสุข จะติดอยู่อย่างนั้น

แล้วความสงบของใจ ผู้ที่พิจารณากายทำความสงบของใจขึ้นมา ใจมันจะแว้ง มันจะว่างหมด สิ่งที่ว่างจับต้องสิ่งใดไม่ได้เลยแล้วมีความสุข อ้อ! ตรงนี้หนอน่าจะเป็นที่ว่าเป็นความคงที่ของใจ นั่นน่ะกิเลสละเอียดมาก ทั้งๆ ที่ว่าเสียโครงใหญ่ๆ อยู่ในนั้นอีกตั้งเท่าไรเป็นฝูงๆ

สิ่งที่ว่าเป็นเสือโคร่งในหัวใจนะ จะหลอกให้ใจดวงนี้ต้องตกไปในอำนาจของเขา ตกไป
ในอำนาจของพญามาร พญามารยังหลบซ่อนอยู่ในนั้น นั่นนะมันยังหลอกให้เรามีความสุขขนาด
นี้ได้ นี่กิเลสที่เรายังไม่เคยเจอตัวมันเป็นแบบนั้น นี่เป็นสัจธรรม

ครูบาอาจารย์ผ่านมาแล้วจะเข้าใจสิ่งนี้ แต่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติอยู่ใต้อำนาจของกิเลส ต้อง
หลง สิ่งที่หลงเพราะไม่เข้าใจ ไม่เคยเห็นอำนาจของเขา เขาไม่แสดงตัวเลย กิเลสไม่แสดงตัว
ออกมาให้เรามีความทุกข์ ความเข้าใจ ความล้มเหลวสิ่งนี้มีอยู่ในหัวใจของเรา มันจะไม่แสดงตัวเลย
มันจะสงบเสงี่ยมอยู่ในหัวใจของเรา หมอบกินกับความสงบอันนั้น ความสงบนั้นถึงจะเป็น
ความสุขของเรา เวี่ยงว้างตลอดไปจนกว่าเห็นครูบาอาจารย์ จนกว่าเจอครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์
ชี้หน้าใจ ต้องชี้หน้าว่า “มรรค ๔ ผล ๔”

การวิปัสสนาเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจออกมาเป็นมรรค ๑ ผล ๑ การพิจารณาระหว่าง
ธาตุกับขันธนี้เป็นมรรคที่ ๒ เป็นผลที่ ๒ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ นี่เป็นทางเดินในมรรคอรียสัง
จัง เป็นอรียสังความเป็นจริง มรรค ๔ ผล ๔ ต้องวิปัสสนาไป แล้วเราเข้าใจว่าอย่างนี้เป็นผลได้
อย่างไร

มันไม่น่าจะหลง มันก็หลงได้ละ นี่คนหลง หลงได้ขนาดนั้น จนครูบาอาจารย์ให้ย้อนกลับ
เข้ามา ถึงต้องทำความสงบของใจขึ้นมา ให้เกิดสัมมาสมาธิให้ขึ้นมา สติเกิดขึ้นมา แล้วยกออกไป
วนออกไปหาใจ วกลงไปหา หหาอะไร? หาสุกสะ อสุกสะ หาเรื่องร่างกายอันละเอียด

สิ่งที่เป็นขันธอันละเอียดยังฝังอยู่ที่ใจ สิ่งนี้เป็นขันธ ขันธอันละเอียดเลย ถ้าพูดถึงขันธนี้
ขันธไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ขันธ มันอยู่ด้วยกัน มันยังสมัครสमानกันแล้วหลอกหลวงเราได้ ถ้าเรา
พิจารณาจนขันธออกไปหมดแล้ว ขันธนี้ไม่ใช่จิต จิตนี้ไม่ใช่ขันธ มันยังละเอียดเข้าไป นี่เสือโคร่ง
เป็นฝูงๆ ที่ว่ามันหลบซ่อนอยู่ตรงนั้น หลบซ่อนอยู่ตรงนั้นมันก็ต้องเวียนเกิดเวียนตายในกามภพ

สิ่งที่เป็นกามภพเพราะว่าจิตนี้มันไม่เข้าใจตามความเป็นจริง มันก็ต้องมีสิ่งที่ถูกระชา
ลากไป คือกามราคะนี้มันลากไป ลากไปในเรื่องของกามภพ ในเรื่องของตั้งแต่สวรรค์ลงมา ภพ
ของจิตมันยังมีในหัวใจ แล้วมันจะไม่ไปเกิดไปไหน สิ่งนี้มันเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนในหัวใจ มัน
เป็นสิ่งที่ลึกลับ ใจมันถึงเข้าไปจับตรงนี้ไม่ได้

เวลานั้นปล่อยวาง มันว่างมาระหว่างกายกับจิตมา มันว่าง มันจะว่างมาก ว่างจนไม่เห็นสิ่งนี้เลย กิเลสตัวใหญ่ๆ นี่ แต่ความว่างมันไม่สามารถได้ มันหลบซ่อนตัวได้ขนาดไหน แล้วการย้อนกลับออกไป ย้อนกลับไปถึงเห็นอสุภะ จะจับตัวอสุภะได้ นั่นนะเป็นกามราคะ ถ้าเห็นกามราคะได้มันจะสลด โอ้โฮ! ทำไมเราคิดได้ตั้งขนาดนี้นะ

สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ว่ามันหายากมาก ถ้าครูบาอาจารย์ผ่านไปแล้ว เรื่องนี้มันหายากมาก มันฝังอยู่ที่ใจ มันต้องแสดงตัวตลอดไป แต่เพราะว่าอำนาจของธรรมที่เราปฏิบัติมาแล้ว มันกดสิ่งนี้ไว้ไม่ให้แสดงตัวเลย เพื่อจะให้เราหลงใหล เพื่อจะให้เราไม่วิปัสสนา เพื่อจะไม่ให้เราทำงานสิ่งนี้ ถ้าเราจะทำงานสิ่งนี้ เราต้องย้อนกลับมา ย้อนกลับมานิงานของใจ สมบัติของใจ ชุมสมบัติเลย

ทรัพย์สมบัติในหัวใจมีมากมายมหาศาล ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในตู้พระไตรปิฎก ตั้งแต่ทาน ศีล ภาวนา ตั้งแต่โลกเขา โลกเรื่องหายากๆ เขาไม่ทำบุญทำทานกัน เขาว่าเขาฉลาดนะ คนทำบุญทำทานคือคนโง่เขลา คนโง่คนเขลา คนไม่เจริญรุ่งเรือง นั่นนะ เขาว่าของเขาขนาดนั้น

แล้วเราพยายามศึกษาธรรม ศึกษาตู้พระไตรปิฎก ย้อนกลับเข้ามา ความหายากๆ อย่างนั้น เราศึกษาเข้ามาแล้วย้อนกลับเข้ามาจนเราประพฤติปฏิบัติ จนจิตนี้ละเอียดเข้ามา ละเอียดเข้ามา จนปล่อยวางสิ่งนี้ได้ ปล่อยวางกายกับจิตออกมาจากกัน แล้วปล่อยวางระหว่างขั้นนี้ออกมาเป็นขั้นเป็นตอนเข้ามา แล้วทำไมมาคิดสิ่งนี้

กิเลสในหัวใจมันถึงว่ามันเป็นเรื่องลึกซึ้งมาก มันเป็นเรื่องละเอียดอ่อนในหัวใจมาก ถึงต้องพยายามยกขึ้นวิปัสสนา ยกขึ้นวิปัสสนาเป็นการขุดคุ้ย เป็นการค้นคว้าหามัน ถ้าค้นคว้าหามันเจอ กามราคะได้ นั่นเป็นงานอย่างมหาศาล

กามราคะ สิ่งประพฤติปฏิบัติ สิ่งนี้มันเป็นอสุภะ เป็นสิ่งสกปรก เป็นความสกปรก โสโครกโสภณโดยธรรมชาติ เรื่องของร่างกายนี้เป็นเรื่องของซากศพโดยธรรมชาติ มันต้องกลับไปตามธรรมชาติของมัน มันเป็นเรื่องที่เราได้สถานะมาเพราะบุญกุศล

เราเกิดเป็นมนุษย์นี้มันไม่เลวทรามต่ำช้าขนาดไหนหรอก มันเป็นเรื่องของเรา แต่มันไปเลวทรามต่ำช้าสำหรับธรรมสติ เพราะธรรมมันมีอำนาจมหาศาล ธรรมนี้เป็นของเลอเลิศมาก เป็น

ของสูงมาก สูงจนว่าเป็นเรื่องลึกลับมหัศจรรย์ที่มีอยู่โดยดั้งเดิม และองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัสรู้ธรรมเป็นองค์ๆ ไป แล้วเราศึกษาต่อมา มันมีความสูงส่ง

แล้วมันเรื่องของร่างกาย เรื่องของมนุษย์ เรื่องของวิญญู วิญญูการเกิดและการตายมันเป็นเรื่องต่ำทราม ต่ำทรามสำหรับในเรื่องของธรรม แต่มันไม่ต่ำทรามสำหรับในเรื่องการประพฤติปฏิบัติ เพราะมีเราใช้ไหม เพราะมีหัวใจ เพราะมีร่างกายแล้วเราถึงได้มาประพฤติปฏิบัติ แล้วประพฤติปฏิบัติมาต้องเห็นคุณธรรม เห็นความจริง ความจริงว่า สรรพสิ่งนี้เป็นเรื่องอสุภะ เป็นความสกปรกโสภณ เป็นเรื่องความโสโครก เป็นความโสโครกของเรื่องของการมรณะ แต่มันติดกัน โลกนี้ติด ติดกันตรงนี้

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เราจะประพฤติปฏิบัติเพื่อออกจากกิเลส แล้วเราก็ก้าวผ่านไปไม่ได้ เพราะเราติดกันตรงนี้ นี่ตาย ตายกันตรงนี้ ตายตรงนี้ เห็นไหม ตั้งแต่ประพฤติปฏิบัติเริ่มต้น เวลาอยู่กันไม่ได้ก็เพราะความปรารถนา ความต้องการของใจ มันถึงต้องออกไปอยู่กับโลกเขาโดยดั้งเดิม ด้วยความคิดดิๆ ของใจ ความคิดดิๆ ของใจมันแสวงหาสิ่งนั้นมันก็ต้องการสิ่งนั้นไป เราจะประพฤติปฏิบัติมา ถ้าเราเข้าใจสิ่งนี้ไม่ได้มันก็เป็นความต้องการของใจ นี่ความคิดดิๆ

แต่ในการประพฤติปฏิบัติขึ้นมา แยกแยะสิ่งนี้เข้ามาจนเห็นการมรณะนี้ มันไม่ใช่ความคิดดิๆ มันเป็นความสุข สุขเพราะจิตนั้นมันจับการมรณะได้แล้ว จับอสุภะอสุภังได้แล้ว สิ่งที่เป็นอสุภะอสุภังเป็นความสุข สุขคือว่ามันจะเริ่มต้นต่อสู้อัน สิ่งที่ต้องสู้กัน การแยกแยะ การมรณะนี้มีอำนาจเหนือมาก มันจะสร้างหลักการต่างๆ สร้างปัญญาของมัน ปัญญาของกิเลสนะ

กิเลสฉลาดมาก จะทำให้การวิปัสสนาของเรา การใคร่ครวญ สร้างภาพสร้างสถานะเกิดขึ้น ให้เห็นว่าเป็นผลของมันแล้วก็ติดอยู่ตรงนั้น เป็นผลของมันแล้ว อย่างนี้เป็นผล อย่างนี้เป็นผลแล้ว ...เพราะมันละเอียดอ่อน ชั้นอันละเอียดกับความคิดอันละเอียด จิตอันละเอียดนี้มันละเอียดอ่อนมาก

สิ่งที่ละเอียดอ่อน วิปัสสนากัน ใคร่ครวญกันตรงนั้น พอสิ่งที่ตรงนั้นมันก็หลอกลวง หลอกลวงไปเราก็ต้องกลับมา กลับมา พยายามปล่อย ปล่อยสิ่งนั้นไม่ทำงานสิ่งนั้น ไม่ทำงาน ไม่ใช่เราจะไม่ทำงาน ไม่ทำงานเพื่อจะไปหาอาหารกลับมาฆ่ามันต่างหาก ไม่ทำงานเพื่อเราจะปล่อยวางแล้วกลับมาทำความสงบกำหนดพุทโธ พุทโธ แล้วมันจะกำหนดไม่ได้เพราะ เพราะใจมันแบบว่ามันคล่องตัวไป มันหมุนไปในปัญญา หมุนไปในงานแล้วมันจะหมุนออกไปเฉพาะงานนั้น

เราถึงต้องเหนี่ยวรั้งกันด้วยสติ พยายามกำหนดสติ ต้องกำหนดพุทโธ พุทโธ เหมือนผู้หัดใหม่เลย เหมือนผู้ปฏิบัติใหม่ เหมือนเราทำสมาธิใหม่ๆ มันทำได้ยากขนาดไหน จิตเวลามันหมุนแล้วมันหมุนไปขนาดนั้น เวลามันคิดในงานมันคิดขนาดนั้น คิดโดยอำนาจของกิเลสด้วย คิดเพื่อจะให้เราคิดสภาวะแบบนั้น เพื่อจะให้เราประพฤติปฏิบัติแล้วไม่ได้ผล

สิ่งที่ไม่ได้ผลต้องล้มลุกคลุกคลาน ต้องต่อสู้กันโดยมหาศาล ต่อสู้กันกับกามราคะนี่เป็นเรื่องอันรุนแรงมาก เพราะเป็นน้ำป่าที่ไหลมารุนแรงที่ทำลายทุกสิ่งทุกอย่างหน้า นี่มันก็ทำลายในวงความเพียรของเราไง มันทำลายไม่ให้ความเพียรของเราขึ้นเจริญงอกงามขึ้นมา ถ้าความเพียรของเราเจริญงอกงามขึ้นมา นี่จะเป็นมรรคอรียสัจจ มรรคจะรวมตัว เห็นความว่าสิ่งนี้จะเกิดขึ้นมาแล้วเริ่มจะไปทำลายเขา จะไปทำลายกามราคะ ทำลายสิ่งที่ว่าสิ่งที่เป็ความสุขที่กามราคะ สุขที่เราจับต้องได้ มันไม่ใช่กามราคะดิๆ

กามราคะดิๆ นั่นเป็นกามราคะที่ว่าเรื่องของโลกเขานั้นมันเรื่องของดิๆ มาก แต่กามราคะสุกๆ นี่ที่กำลังต่อสู้กันอยู่ นี่มันสุกเอา สุกแล้วเผาเราตลอดไป เราต้องแยกแยะออกไปด้วยสัมมาสมาธิ ด้วยปัญญาญาณ แยกขนาดไหนแยกออกไปเรื่อยๆ ถ้าแยกได้ แยกได้ด้วยปัญญา

ถ้าพิจารณาอสุกะ ต้องดูอสุกะ สิ่งที่เป็นอสุกะนี่มันเป็นอสุกะ มันเป็นความสกปรกโสภณของใจ ให้ใจเห็นสภาวะแบบนั้น แล้วให้มันเยิ้มออกไป ความเยิ้มความแปรสภาพของกามราคะนั้น เรื่องของอสุกะนั้นมันจะเป็นเรื่องสกปรกให้มันสลดสังเวชใจ ถ้าจิตเห็นสภาวะแบบนั้น

...อย่างนี้หรือ เอ็งยังเสพสมมันนะ อย่างนี้หรือ เอ็งยังพอใจอยู่ในร่างกาย แล้วอย่างนี้มันเป็นร่างกายของใคร? มันเป็นร่างกายของเรานะ มันเป็นร่างกายของเรา ถ้ามันติดเรามาถึงคิดเขา ถ้าเราทำลายเราแล้วเรื่องของการจะติดข้างนอกมันจะไม่มี ต้องทำลายนี้

สิ่งที่เป็นอสุกะอสุกๆ ความเยิ้ม ความสกปรกโสโครกนี่คือเราทั้งหมดเลย เราเป็นได้ขนาดนี้หรือ แล้วสิ่งนี้มันอยู่กับเรา เราทนสภาวะแบบนี้ได้อย่างไร ถ้าทนสภาวะแบบนี้ไม่ได้ มันจะพิจารณาย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามา ให้มันสลดสังเวช สลดสังเวชมาก สลดสังเวชแล้วมันก็ปล่อย จะปล่อย...

ถ้าปล่อยพื้! จิตมันจะสงบ ว่างหมดเลย ความว่างนี้ มันสภาวะแบบนั้นเดี๋ยวมันก็เกิดอีก สิ่งนี้จะเกิดซ้ำเกิดซากเพราะเราจับต้องได้ เราวิปัสสนาได้ จะเกิดเป็นงานของเรา งานมันจะ

ใคร่ครวญไป พิจารณาไปซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า นั่นน่ะงานของเราอยู่ตรงนี้ แล้วมันจะพลิกแพลงไปไง คราวนี้หลอกอย่างหนึ่ง คราวหน้าหลอกอย่างหนึ่ง จะหลอกด้วยวิธีการอย่างต่างๆ ไปกิเลสจะมีอำนาจและจะหลอกใจ หลอกให้ใจนี้ผิด ไม่มีสมาธิปฏิบัติ ไขว้เขว ทำผิดทำถูก

ขนาดว่าเราวิปัสสนาอยู่นี้ จะมีความผิดความถูก เสียบผิดเสียบถูกแล้วแต่เราจะทำได้สมประโยชน์ของมันไหม ถ้าเป็นสมประโยชน์ของมัน มันจะปล่อยวาง สมประโยชน์ของเรานะ สมประโยชน์ของมรรคอรียสัจจ ถ้าสมประโยชน์ของกิเลส เราก็จะล้มลุกคลุกคลาน เราจะทำสิ่งนี้ไม่ได้ จับต้องสิ่งนี้วิปัสสนาซ้ำเข้าไป ซ้ำเข้าไป ซ้ำอยู่อย่างนั้น นั่นคืองาน

วิปัสสนาจิต จันทรอันละเอียดเหมือนกัน สิ่งนี้เป็นจันทรอันละเอียด สิ่งนี้เป็นอาการของใจ มันเรื่องสร้างสมอารมณ์ สร้างสมสถานการณ์ให้เราใคร่ครวญแล้วย้อนออกไป ย้อนออกข้างนอกหมด มันจะส่งออกข้างนอกหมด ไม่ใช่ย้อนกลับ

สิ่งที่ย้อนกลับนะ ปัญญาญาณย้อนกลับเข้ามาทำลายตัวมันเอง ทำลายสิ่งที่ว่าสิ่งใดที่เป็นความรู้สึก สิ่งใดที่เป็นสิ่งที่ต่อต้าน ต่อต้านกับปัญญาอันนั้น ต่อต้านนั้นก็ป็นงานขึ้นมาแล้วมันจับต้องสิ่งนั้นได้ แยกแยะสิ่งนั้นออกให้หมด แยกแยะออกไปจนถึงที่สุดแล้วปล่อยวาง จะกายหรือจิตก็แล้วแต่ จะปล่อยวางสิ่งนี้ทั้งหมดเลย

โล่งอก สะเทือนเรื้อนลั่นในหัวใจ จะปล่อยวางกามราคะพ้นออกไปจากใจ จันทรอันละเอียดต้องหลุดออกไปจากใจ ใจนี้ไม่ใช่จันทร จันทรนี้ไม่ใช่ใจ อสุภะไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่อสุภะ ปล่อยวางกันตามความเป็นจริง นั่นเป็นกามราคะขาดออกไปจากใจ ความโลภ ความโกรธ ความหลงจะปล่อยวาง ว่างหมดเลย

สิ่งที่ว่าง สิ่งที่ใจนี้ว่างออกไป ปล่อยวางสิ่งนั้นแล้วเวี้งว่างมีความสุขมาก ความสุขของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ทุกข์แสนทุกข์ก็ต่อสูมา เวลามันสุขขึ้นมามันก็เป็นธรรมชาติของใจ ใจสุขอันนี้เป็นสุขคงที่ด้วยเป็นอกุปปิธรรม สุขอันนี้จะไม่แปรสภาพ จะไม่มีความเปลี่ยนแปลงไปในหัวใจเลย สุขอันนี้เป็นสุขของใจดวงนั้น

ใจดวงนั้นปล่อยวางหมด แล้วมันมีงานของใจขึ้นมา มันก็ซ้ำใจ ผึกฝนใจ ซ้ำผึกฝนใจ ใจจะพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า พิจารณาอสุภะอันละเอียด ปล่อยวาง ปล่อยวาง ปล่อยวางเข้ามาเป็นชั้นๆ เข้ามา เพราะสิ่งนี้เป็นเศษส่วน เศษส่วนของใจ ใจมีเศษส่วนเกี่ยวข้องกับจิตกับจันทรนี้ มันมี

เศษส่วนมันยังมีผลอยู่ ชำระสะสางให้สะอาดบริสุทธิ์ ปลดปล่อยออกไปจากใจ เวี่ยงว้างไปหมดเลย ละเอียดอ่อนมาก

สิ่งที่ละเอียดอ่อนนั้นคืออะไร? คือหัวใจนี้ชำระพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนปล่อยวางขึ้นมาจนปล่อยวาง จนเข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นผลไง เข้าใจว่านี่คือชุมทรัพย์อันมหาศาลในหัวใจนั้น ตัวชุมทรัพย์นั้นคือตัววิชา สิ่งที่เป็นตัววิชา เพราะมันปล่อยวางสิ่งต่างๆ ปล่อยวางเข้ามาทั้งหมด ปล่อยวางขั้นเข้ามาทั้งหมด ปล่อยวางความรู้สึกเข้ามาทั้งหมด แล้วคือตัวมันเอง แล้วละเอียดอ่อนมาก นั้นมันเป็นธรรมชาติ เป็นสสาร เป็นสสาร เป็นธาตุที่ว่าสิ่งนี้มันเป็นนามธรรม

เหมือนอากาศที่ว่าเราจับต้องไม่ได้เลย อากาศจะว่างไปหมด อวกาศว่าง ไม่มีสิ่งใดๆ ในอวกาศนั้น ใจนั้นมันเป็นสมมุติ มันเป็นธาตุมันถึงเป็นอย่างนั้น อันนี้ก็เหมือนกันเป็นธาตุ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “ธาตุ ๖” สิ่งที่เป็นธาตุ ธาตุคือสสารความรู้สึกอันนั้น ธาตุรู้ อันนี้ถึงไม่เคยตาย สิ่งที่เป็นตัวรู้ รู้ยู่นี้ นามธรรมตัวนี้มันเป็นธาตุเลย สิ่งที่เป็นธาตุ ๖ มันถึงอยู่เป็นตัวหัวใจนั้น เป็นอาการของใจนั้น มันถึงพาเกิดพาดาย ถ้าไม่ทำตรงนี้ พ้นออกไปก็เกิดเป็นพรหม สิ่งนี้ไปขยายตัวจนเป็นพรหมได้ นี่ปฏิสนธิจิต สิ่งที่เป็นปฏิสนธิจิตนี้คือตัวนี้คือตัวปฏิสนธิ

“จิตเดิมแท้นี้ผ่องใส จิตเดิมแท้นี้เป็นผู้ข้ามพ้นกิเลส จิตเดิมแท้นี้ผ่องใส จิตเดิมแท้นี้หมองไปด้วยอุปกิเลส” มันหมองด้วยอุปกิเลส เพราะอุปกิเลสอันนั้นทำให้เศร้าหมอง ทำให้ผ่องใส ทำให้อยู่อันนั้น

ถ้าว่างก็ต้องรักษาความว่างไว้ ผู้ที่ปล่อยวางว่างก็อยู่บนว่าง กลัวจะไม่ว่างไง ต้องรักษาใจดวงนี้ เป็นความทุกข์อันละเอียดคนละ คนเหมือนเศรษฐี มหาเศรษฐีรักษาเงิน เหมือนกันเลย คนที่ว่างมีความว่าง ใจนี้ว่างหมด ไม่มีสิ่งใดๆ ในเรา เราว่างหมด นั่นละ ชุมทรัพย์อันนี้คือตัววิชามันหลุดได้ขนาดนั้น หลอกว่าเราว่าง เราปล่อยวาง เราเวี่ยงว้าง แต่ต้องรักษานะ

ถ้าไม่รักษา มันจะมีความขุ่นมัวในหัวใจ การรักษานั้นเป็นงาน สิ่งที่เป็นงานจะทำให้สังเกตรู้ตรงนี้ว่ามันเกิดได้อย่างไร มันทำไมต้องขุ่นมัว สิ่งใดขุ่นมัวนั้นคือตัววิชา สิ่งคือวิชานั้นคือตัวใจ สิ่งที่ตัวใจคือย้อนกลับเข้ามาตรงนี้ ญาณอันนี้ถึงจะย้อนกลับ เริ่มเะใจขึ้นมา ตัวมันเองย้อนกลับในตัวมันเอง จนจับต้องตัวมันเองได้ สิ่งที่ต้องตัวเองได้นั้นเป็นงานอันประเสริฐสุด

ถ้าคนที่หลง หลงเพราะไม่รู้จักตน หลงเพราะความไม่เห็นตน ไม่เข้าใจ หลงเพราะความส่งออก แต่ในเมื่อมันย้อนกลับนี้เป็นงานอันประเสริฐ ผู้ที่ไม่หลงแล้วย้อนกลับขึ้นมาจับตรงนี้ได้ พลิกคว่ำ พลิกคว่ำ นั่นนะสมบัติของใจ สิ่งใดๆ ที่เป็นสมบัติของโลก เป็นสมบัติที่เราสะสมไว้หมด มันเป็นการะรุงรัง สมบัติของใจ ตัวที่ใจตัวว่างตัวปล่อยวางเขาหมดแล้วยังต้องทำลายตัวมันเอง สิ่งต่างๆ ที่เป็นสมบัติ เป็นคุณงามความดี ต้องไปสะสมอยู่ที่ใจดวงนี้ ใจดวงนี้เป็นผู้รับรู้ทั้งหมดเลย

การปล่อยวางแต่ละชั้นแต่ละตอนเข้ามา ใจนั้นเป็นผู้ปล่อยวาง เป็นผู้รู้ ปล่อยวางเข้ามา สะอาดบริสุทธิ์เข้ามา เป็นชั้นเป็นตอนเข้ามา จนถึงตัวมันเอง ตัวมันเองนี้มันก็เป็นสถานะอันหนึ่งแล้วทำลายสถานะอันนี้หมด ถ้าทำลายสถานะนี้หมดแล้วใจจะไปอยู่ที่ไหนละ ผลงานของเราที่การประพฤติปฏิบัติจะไปอยู่ที่ไหน?

จะไปอยู่ตรงที่ความรู้สึก แต่ไม่ใช่ใจ ไม่ใช่ต่างๆ ไม่ใช่มานะ ไม่ใช่อัตตา ไม่ใช่อนัตตา ไม่ใช่สิ่งใดเลย มันทำลายตัวมันเองหมดสิ้นไปจนถึงที่สุดของมัน นั่นคือผลของงาน

งานอันนั้นเป็นสมบัติของใจดวงนั้น ใจดวงนั้นไม่มีสถานะ ไม่มีภวสวะ ไม่มีทุกสิ่งทุกอย่าง นั่นเป็นใจโดยสมบูรณ์ นั่นนะสมบัติของใจ ถ้าสมบัติของโลกมันต้องเป็นสิ่งที่รับรู้รับภาระกัน สมบัติของธรรมรับรู้มาก่อน รับรู้มาเป็นชั้นเป็นตอนแล้วก็ปล่อยวาง ทั้งๆ ที่ปล่อยวางตัวมันเองด้วย ปล่อยวางสิ่งที่รับรู้สภาวะต่างๆ มา ปล่อยวางหมด

สิ่งที่ปล่อยวางหมดนั่นคือพ้นไป นี่สมบัติโดยสมบูรณ์ สมบัติสิ่งนี้ในวงประพฤติปฏิบัติ ในวงกรรมฐาน ในวงพระของเรา ในวงผู้ที่อยากจะพ้นจากกิเลส ต้องพยายามทำสิ่งนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมไว้เพื่อจะให้สัตว์โลกก้าวเดินนะ ไม่ใช่วางธรรมไว้ให้เราศึกษาแล้วจำเอาไว้เฉยๆ จำเอาไว้เฉยๆ มันไม่ชำระกิเลสเราหรอก เราต้องประพฤติปฏิบัติ แสวงหาที่วิเวก ที่พอใจควรแก่การงาน แล้วเราต้องตั้งใจทำของเราขึ้นมา พยายามสะสมให้เป็นสมบัติของเรา

ถ้าสะสมขึ้นมาเป็นสมบัติของเรา เราทำแล้วต้องเป็นผลงานขึ้นมาสิ สิ่งใดๆ ต่างๆ เกิดขึ้นมาแล้ว คนเราเกิดขึ้นมาจะต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตายเลย แล้วความเพียรขึ้นมา มีความเพียรตลอดไป ทำไมมันจะไม่เป็นผลงานของใจดวงนั้น ใจดวงนั้นต้องมีผลงานขึ้นมา มีผลงานเพราะ

มันทำถูกต้อง ถูกต้องทำนองคลองธรรม ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้นั้นเป็น ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ทำนองคลองธรรมของเรา ทำนองคลองธรรมของกิเลส กิเลสมันก็ว่าเป็นทำนองคลอง ธรรมนะ เดินตามเข้ามาแล้วจะเป็นทำนองคลองธรรม ถ้าเดินตามกิเลสไปมันก็เป็นการคาดการ หมาย สิ่งที่มีการคาดการหมายมันก็ทำให้เราไม่สมประโยชน์ ไม่สมกับความมุ่งหมายของเราเลย เราจะทำไม่ได้ประโยชน์ตามความเป็นจริง

ถ้าทำนองคลองธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั้นนะมัชฌิมาปฏิปทา สิ่งนี้ เป็นกลาง จากความเห็นของเราตกไปส่วนหนึ่ง อันนั้นเป็นความเห็นของเรา จะตกไปข้างซ้ายข้าง ขวา อตฺตกิลมณานุโยค กามสุขัลลิกานุโยค นั้นตกไป มัชฌิมาปฏิปทาเป็นทางธรรม มัชฌิมาปฏิปทานี้เป็นทางขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ แล้วเราต้องพยายามทำของ เราให้กิเลสมันตามมัชฌิมาปฏิปทาของเราไม่ทัน

พอตามไม่ทัน สิ่งนั้นก็จะเป็นอย่างอื่น เป็นธรรมมาวุธเข้ามาชำระกิเลส เข้ามาชำระตัวมันเอง สิ่งชำระตัวมันเองนั้นคือผลงานของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ นั้นเกิดจากความเพียร ฉะนั้นความเพียร นี้จึงเป็นทางอันก้าวเดิน เป็นความเพียรชอบ การงานชอบ สติระลึกรู้ชอบ สัมมาอาชีวะชอบ อาชีวะ เลี้ยงชีวิตชอบ เลี้ยงอารมณ์ชอบ เลี้ยงให้มันเติบโตขึ้นมา หัวใจเรานี้เลี้ยงให้เติบโตขึ้นมาให้ก้าว เดินขึ้นมาได้ อย่าให้เป็นเด็กอ่อนอยู่ตลอดเวลา เป็นเด็กอ่อนแล้วขี้อ่อนงอแงหัวใจนะ งอแงอยู่ ตลอดเวลาแล้วเราก็พยายามบำรุงบำเรอมันเพื่อจะให้มันเข้มแข็งขึ้นมา

ทำไมมันไม่เข้มแข็งกับเราได้ เราต้องบำรุงบำเรอขึ้นมาให้มันเติบโตขึ้นมา พอเติบโตขึ้น มาแล้ว แล้วเราประพฤติปฏิบัติไป ก้าวเดินไปจนถึงที่สุดได้ ถึงที่สุดแห่งทุกข์ พ้นทุกข์ออกไปด้วย การประพฤติปฏิบัติ ด้วยความเพียรของเรา เราถึงควรภูมิใจ ควรภูมิใจในหน้าที่การงานของเรา

หน้าที่การงานของโลก หน้าที่การงานของเขานั้นไม่มีใครทำงานเสร็จแล้วตาย ไม่มีหรอก ทำงานคากันอยู่อย่างนั้น มีผู้สืบทอด สืบทอดไปตลอดเพราะมันเป็นเรื่องของโลก เขาว่าโลกเจริญ สิ่ง นั้นเป็นความเจริญรุ่งเรืองของโลกเขา นั้นเป็นงานของเรา อันนี้ถือเป็นคุณงามความดี นั้นนะส่ง ต่อให้กับลูก ให้ลูกให้หลาน ๓ ชั่วคน ๔ ชั่วคนไป เพื่อจะรักษาสมบัติอันนั้นไว้ นั้นเป็นสมบัติ ของโลก

นี่มันก็รักษาไว้ไม่ได้หรอก ถึงขนาดไหนแล้วมันก็ต้องมีการแข่งขันสิ่งต่างๆ ตลอดไป แต่ธรรมในหัวใจของเรานี้สิ ใจนี้เป็นธรรมขึ้นมา สิ่งนี้เป็นประโยชน์ของเราขึ้นมาแล้วใครจะรักษาไหม มีคนรักษาไหม ส่งต่อให้ใครไหม

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาเผยแผ่ธรรม ที่ว่ามันยากๆ ตรงนี้ ยากตรงที่ว่ามันเกิดขึ้นมาในหัวใจ กิเลสมันอยู่ในหัวใจ แล้วหัวใจนี้ชำระกิเลสออกไป ต้องใจดวงนั้นเป็นผู้ชำระ มันก็เป็นปัจจัยตั้ง รู้จำเพาะใจดวงนั้น ใจดวงนั้นเห็นธรรมอันนี้เป็นสมบัติของเรา ชำระกิเลสออกไปจากใจ ฆ่ากิเลสออกไปจากใจ ถึงไม่ล่งเลงสงสัยในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ล่งเลงสงสัยในธรรมของเรา ไม่ล่งเลงสงสัยสิ่งต่างๆ ในหัวใจทั้งหมด นั่นเป็นปัจจัยตั้ง นั่นเป็นสมบัติ ชุมทรัพย์อันประเสริฐในหัวใจ ผู้ใดค้นพบผู้นั้นพ้นจากกิเลส ผู้นั้นพ้นจากทุกข์ แล้วไม่เกิดไม่ตายในโลกนี้อีกเลย เอวัง